

POPA ELENA

EDUCAȚIA ECOLOGICĂ ȘI RELIGIA

EDUCAȚIA ECOLOGICĂ ȘI RELIGIA

Cuprins

Introducere	3
Capitolul 1. Educația ecologică – componentă a personalității preșcolarului	4
1.1. Ecologia și educația	4
1.2. Formarea conștiinței ecologice la vârsta preșcolară	5
1.3. Formarea conduitei ecologice la vârsta preșcolară	7
1.2. Principiile educației ecologice	8
Capitolul 2. Particularități ale procesului instructiv-educativ în activitățile de educație ecologică din învățământul preșcolar	
2.1. Particularități ale dezvoltării psihice la copilul preșcolar.....	9
2.2. Modalități de realizare a educației ecologice la preșcolari	17
Capitolul 3. Metodologia cercetării.....	22
3.1. Motivarea alegerii temei	22
3.2. Scopul și obiectivele cercetării.....	23
3.3. Ipoteza de lucru.....	24
3.4. Eșantionul de subiecți investigați	24
3.5. Metodele cercetării	26
3.6. Etapele cercetării	28
3.6.1. Etapa de evaluare inițială (pretest)	28
3.6.2. Etapa intervenției ameliorative	29
3.7. Rezultatele cercetării	44
3.7.1. Etapa de evaluare finală (posttest)	44
3.7.2. Rezultatele cercetării	44
3.7.3. Analiza, prelucrarea și interpretarea datelor	46
Concluzii	50
Bibliografie	
Anexe	
Rezumatul lucrării	

INTRODUCERE

Societatea modernă, prin modul în care și-a asigurat în ultimii ani, rezervele de hrană, apă potabilă , petrol , lemn , a dus la o reală secătuire a resurselor, dar și la degradarea mediului înconjurător. Terra suferă. Și noi oamenii suferim, sau vom suferi implicit. Grav e, că modul în care natura strigă după ajutor, nu constituie un semnal de alarmă pentru noi toți, sau dacă auzim acest *glas*, ne considerăm neputincioși în fața *răzvrătirilor naturii*, indiferent de forma pe care o îmbracă acestea: cutremure, tornade, topirea ghețarilor, avalanșe, prăbușiri, alunecări de teren,etc

Însă e timpul pentru o schimbare, e timpul să luăm atitudine, să ne convertim felul de a gândi și de a acționa , pentru că o facem tot pentru noi și pentru generațiile ce vor urma. E timpul ca omul să fie sensibil la problemele mediului, să adopte un comportament adecvat față de natură, să protejeze mediul înconjurător.

Pregătirea în sprijinul ocrotirii naturii trebuie făcută începând de la vârsta copilăriei. Copilul învață să exploreze lumea înconjurătoare, să analizeze, să pună întrebări în legătură cu aspectele întâlnite, să-și exprime stări sufletești, să inițieze acțiuni, formându-și comportamente ecologice durabile. E bine ca omul de mâine să știe ce e bine și ce e rău în raport cu mama-natură pentru ca mai târziu tânărul, iar mai târziu adultul să acționeze în consecință.

Acum în întreaga lume, ecologia începe să însemne o știință de bază, omenirea devenind conștientă de greșelile care s-au făcut până acum. Și așa cum ne ocupăm de educația morală, intelectuală și estetică, de dezvoltarea aptitudinilor și sentimentelor, de educația voinței este momentul să ne ocupăm și de educația ecologică, prin care să-i învățăm pe copii de ce și cum trebuie protejată natura.

Educația ecologică figurează în toate programele UNESCO adoptate în toate cele 160 de state membre ca un deziderat ce poate fi realizat cu succes dacă implementarea lui se face încă din primii ani ai copilăriei.

Dacă reușim să sensibilizăm copilul la atingerea unei flori cu miros deosebit sau putem picura puțină dragoste în sufletele lor pentru un animal sau dacă îl vedem că adună din proprie inițiativă o hârtie de jos atunci suntem pe drumul cel bun.

Capitolul 1 . EDUCAȚIA ECOLOGICĂ – COMPONENTĂ A PERSONALITĂȚII PREȘCOLARULUI

1.1. Ecologia și educația

Ecologia, ca știință, s-a dezvoltat foarte mult în ultimul sfert de veac, începând să constituie un domeniu de interes pentru pătri tot mai largi ale populației. Problemele majore care frământă omenirea în prezent cu privire la alimentație, creșterea populațiilor umane, poluare, criza energetică, productivitatea ecosistemelor, protecția și amenajarea mediului, crearea de sisteme ecologice reprezintă numai o parte din preocupările contemporane la care ecologia participă activ. Educarea maselor, în special a tinerei generații în vederea însușirii unei concepții ecologice unitare a devenit tot mai necesară în prezent datorită creșterii influenței omului asupra naturii, prin dezvoltarea vertiginoasă a tehnicii, mecanizarea agriculturii, utilizarea pesticidelor, evoluția ascendentă a turismului.

Ca știință complexă de sinteză, ecologia a apărut și s-a dezvoltat la interferența cu alte științe biologice, cât și „nebiologice” (fizică, chimie, matematică, cibernetică, urbanistică, meteorologie, sociologie). Odată cu mărirea volumului de cunoștințe, în ecologie a apărut o terminologie nouă și proprie, cât și una preluată din alte domenii științifice, dar cu implicații ecologice esențiale. Aceasta a devenit foarte eterogenă și nu de puține ori a creat confuzii în utilizarea ei.

Termenul de ecologie (din grecescul *oikos* care semnifică casă, loc de viață și *logos* care înseamnă știință, vorbire), creat de E. Haeckel în 1866 definește „știința condițiilor luptei pentru existență”¹, în special relațiile animalelor cu mediul, urmărind și modul de comportament al acestora. Ecologia contemporană studiază și funcționalitatea ecosistemelor. Civilizația umană are un rol foarte important în evoluția acestora pe planeta noastră, dar, din păcate, omul nu este pe deplin conștient de aceste implicații. De la simplu vânător și culegător, omul a ajuns să se considere stăpân pe resursele planetei pe care le risipește fără să țină cont de propriul interes al rasei umane. Suntem la începutul unui secol care va trebui să aducă schimbări esențiale acestei atitudini, altfel însăși existența noastră va fi pusă sub semnul întrebării. Pentru a cunoaște modul de funcționare al acestui sistem din care facem parte, este vital ca omul să fie educat în spiritul respectului pentru tot ceea ce îl înconjoară, pentru ca el să devină conștient de faptul că nu este stăpânul naturii, ci parte a ei.

Cu toate că practica internațională în domeniul protecției mediului nu are o vechime mai mare cu mult de 30 de ani, se consideră că o strategie de protecție la nivel național trebuie să aibă

¹ Gabriela NEDELUCU (coord.), *Educația ecologică și voluntariatul în protecția mediului*, Editura Fundației pentru cultură și educația ecologistă, Cluj-Napoca, 2003, p. 4

o componentă legislativă, o componentă administrativ-instituțională, componente social-tehnologice, componente informativ-educative, nefiind neglijat factorul social și colaborarea internațională. O deosebită importanță pentru succesul activității de protecție a mediului, în prezent și în perspectivă, o au elementele de ordin **informativ-educativ** care să modifice mentalități și obiceiuri contrare unei bune gestionări a factorilor de mediu. Protecția mediului înconjurător și **educația ecologică** sunt două deziderate inseparabile ale lumii contemporane, protecția mediului realizată printr-o educație de mediu eficientă fiind măsura conștiinței și condiției umane ideale, către care aspirăm cu toții. Fără convingerea și participarea tuturor oamenilor la acțiunea de conservare a naturii și a sănătății mediului, nici un efort al guvernelor și organizațiilor internaționale care funcționează cu acest scop nu ar avea succes. Educația ecologică a devenit una din strategiile pentru dezvoltare durabilă care se bucură de o largă recunoaștere. Ea este încorporată ca un capitol distinct în cadrul “Agendei 21”² și se bucură de sprijinul tuturor factorilor internaționali, naționali și locali.

Educația privind mediul este o componentă esențială a societății actuale la nivel global, fiind un proces care are scopul să îmbunătățească calitatea vieții prin asigurarea oamenilor cu instrumentele necesare pentru a rezolva și a împiedica problemele de mediu. Aceasta poate ajuta indivizii să câștige cunoștințe, deprinderi, motivații, valori și angajamentul de care au nevoie pentru a utiliza eficient resursele planetei și pentru a-și asuma responsabilitatea în vederea

Pentru conturarea mai precisă a activității **educației de mediu**, s-au afirmat și câteva **obiective** ale acesteia, care sunt universal valabile și acceptate în toată lumea: menținerea și îmbunătățirea calității mediului, prevenirea problemelor viitoare cu care acesta s-ar putea confrunta, informarea și sporirea cunoștințelor elevilor în această arie.

1.2. Formarea conștiinței ecologice la vârsta preșcolară

Scopul educației ecologice, ca parte componentă a educației morale, trebuie să fie acela de a pregăti tineretul pentru viața de mâine în spiritul respectului absolut, pentru valorile Naturii, ale Culturii naționale și universale și nu numai de a transmite cunoștințe (R. Dottrens).

Formarea copiilor cu o conștiință și o conduită ecologică devine o cerință deosebit de importantă pentru orice demers educativ școlar și extrașcolar. O cerință deosebit de importantă pentru orice demers didactic constă în pregătirea elevilor cu o concepție și conduită ecologică bună, obiectiv de mare actualitate și importanță pentru calitatea vieții. Apărarea mediului înconjurător devenind un exercițiu de practică socială, școala trebuie să facă acest exercițiu social cu întreaga populație școlară care „mâine” va avea răspunderi mari și concrete în gestionarea rațională a tuturor condițiilor de mediu natural și social. Ea este chemată

² Agenda 21, <http://www.un.org/esa/dsd/agenda21>

să determine nu numai sentimentele de admirație pentru frumusețile naturii, ci și convingeri și deprinderi de apărare, conservare și dezvoltare a mediului înconjurător - condiție de viața civilizată și sănătoasă.

Cercetarea mediului în mijlocul naturii cu copiii permite îmbogățirea volumului de cunoștințe, lărgirea orizontului științific, sesizarea legăturilor reciproce între fenomene, modul cum se interferează și se influențează reciproc și de asemenea permite formarea unei gândiri sănătoase despre lume și viață. În acest sens un lor hotărâtor îl au cadrele didactice organizatoare de activități, fie pe itinerar, fie în orizontul local și care trebuie să manifeste permanent preocuparea de formare a deprinderilor de păstrare și ocrotire a calității mediului înconjurător.

Concepte referitoare la mediul înconjurător pot fi achiziționate de la cea mai fragedă vârstă și în același timp cu noțiunile despre locurile cele mai apropiate copilului până la noțiuni abstracte mai târziu. Ca arie de investigație se alege studiul mediului apropiat al copilului (casă, școală, drumul între casă și școală). La această vârstă este foarte important de a găsi ocazia de ieșire în natură, vizionarea unor emisiuni documentare despre mediul înconjurător, amenajarea spațiilor verzi în clasă ori în afara ei.

Copiii trebuie îndrumați să observe și să știe să pună întrebări asupra unei probleme de poluare și degradare a mediului: aruncarea gunoaielor la întâmplare, poluarea râurilor cu substanțe toxice.

Studiul problemelor de mediu nu se realizează doar pe baza informațiilor științifice ci trebuie să se țină cont și de factorii istorici, culturali și sociali. Mediul înconjurător nu cuprinde numai elementele naturii. Scopul principal al educației ecologice este acela de a crea o atitudine pozitivă față de mediul natural sau modificat antropic.

Metodele prin care se poate realiza educația ecologică în instituțiile de învățământ sunt diverse, iar în lucrarea Gabrielei Nedelcu găsim și câteva exemple de **tematici prin care profesorii pot să își desfășoare activitatea la clasă la această disciplină**³:

1. „Să ocrotim natura”
2. „Poluarea în diferite anotimpuri”
3. „Ce se întâmplă iarna cu plantele?”
4. „Ce știm despre pădure?”
5. „Locuitorii apelor în pericol”
6. „Privește-mă, înțelege-mă, apără-mă”
7. „Ce ne învață natura?”
8. „Să facem un insectar, un ierbar”

³ Gabriela NEDELUCU (coord.), *op. cit.*, p. 8

9. „SOS natura”
10. „Ce e bine, ce e rău”
11. „Natura, izvor de sănătate”
12. „Curiozități ecologice”
13. „Cum să fie pedepsiți cei care distrug natura?”
14. „Aspectul cartierului/orașului meu”
15. „Pământul, planetă vie”
16. „Focul și paza contra incendiilor”
17. „Reclame ecologice”

1.3. Formarea conduitei ecologice la vârsta preșcolară

Comportamentul ecologic presupune o activitate observabilă a individului care constă în respectarea și protejarea mediului înconjurător prin acțiuni concrete și prin evitarea unor comportamente nocive pentru natură. Valorile și atitudinile specifice comportamentului ecologic sunt: grija față de ceilalți și față de mediu, respect pentru adevăr, interes și curiozitate, inițiativă personală, spirit critic și autocritic, încredere în adevărurile științifice, acceptarea "jocului de rol", dorința de informare și de afirmare.

Predarea educației ecologice pentru a forma un comportament ecologic prezintă următoarele etape:

1. Perceperea și observarea naturii. Această primă etapă poate fi realizată prin ieșirile în natură, excursiile de studiu și expediții. Sub îndrumarea profesorului elevii vor percepe vizual, auditiv, olfactiv și tactil ceea ce îi înconjoară. Acesta este primul pas de contact nemijlocit și constituie premiza etapelor următoare.

2. Definirea senzațiilor și sentimentelor dobândite în urma percepției mediului înconjurător. În această etapă profesorului îi revine rolul de a discuta aceste aspecte și de a sublima apartenența noastră la sistemele naturale de viață și comuniune care trebuie să existe între noi și mediul de viață.

3. Implicarea personală. Prin discuții, în urma stabilirii locului și rolului în spațiu și timp a fiecăruia, pot fi relevate modalități de implicare individuală, modul în care putem fi de folos.

4. Asumarea responsabilității. Această etapă este esențială în formarea unei structuri comportamentale adecvate. Existând implicare trebuie să existe și responsabilitate. Până în acest punct etapele de desfășurare a educației ecologice asigură adoptarea comportamentului ecologic. Accentul se pune pe percepția senzorială, analiza senzațiilor, încadrarea în sistemul natural de viață, definirea rolului personal, respectiv implicarea individuală și asumarea responsabilității.

5. Alcătuirea unei strategii de acțiune. Această etapă reprezintă trecerea spre acțiune concretă. Faptul că, în calitate de învățători, organizăm acțiuni diverse cu participarea elevilor nu este suficient. Realizarea, într-adevăr importantă, ar fi să oferim elevilor posibilitatea de a învăța cum se organizează astfel de acțiuni. Abia atunci reușita educației ecologice ar fi deplină, iar noi nu am avea de ce să ne temem pentru viitor.

Formele de realizare ale educației ecologice sunt diversificate: observații, experimente, povestiri științifice, desene, activități practice, plimbări, drumeții, excursii, vizionări de diapozitive, jocuri de mișcare, distractive, orientări turistice, labirinturi ecologice, colecții, expoziții, spectacole, vizionări de emisiuni TV, expediții, tabere, scenete ecologice, concursuri.

Formarea unui comportament ecologic la micii școlari constituie un aspect important al activității instructiv-educative și se realizează, atât în școală, cât și în afara ei. Noi și generațiile pe care le educăm și le instruiam acum în școală sunt generațiile care au avut ocazia să trăiască explozia internetului, forța telecomunicațiilor și să-și schimbe modul de gândire și de acțiune.

Școala, prin destinația și rolul său, asigură cadrul adecvat în care se desfășoară un complex de formare a elevilor, sub cele două laturi ale sale: cea instructivă și cea educativă.

1.4. Principiile educației ecologice

Familia este prima școală. Aici elevii învață pentru prima dată că relațiile dintre oameni sunt nu numai un lanț nesfârșit de drepturi, ci și obligații reciproce. Al doilea colectiv omnesc este școala, în care profesorii și elevii au un ideal comun: formarea pentru viață a tinerilor.

Educația ecologică se poate realiza prin orice tip de activitate: școlară, extrașcolară, activități științifice, literare, artistice, plastice, sportive etc. Formele de manifestare sunt diversificate: observații, experimente, povestiri științifice, desene, activități practice, plimbări, drumeții, excursii, vizionări de diapozitive, jocuri de mișcare, distractive, orientări turistice, labirinturi ecologice, colecții, expoziții, spectacole, vizionări de emisiuni TV, expediții, tabere etc.

În abordarea educației ecologice principiile care stau la baza acestora sunt⁴:

1. mediul este abordat în totalitatea lui: natural și artificial, tehnologic și social, economic și politic, cultural și istoric, mural și estetic. EE este un proces continuu, începând cu vârsta preșcolară și continuând cu toate stadiile formale și nonformale;
2. problemele ecologice sunt explorate sau examinate din perspectiva locală, regională, națională, internațională, astfel încât elevii să cunoască factorii de mediu și din alte regiuni geografice;

⁴ Joy A. PALMER, *op. cit.*, p. 12

3. concentrarea pe problemele de mediu actuale și potențiale, luând în considerare evoluția lor istorică;
4. în prevenirea și rezolvarea problemelor de mediu, sunt promovate valorile și necesitățile locale, naționale și cele internaționale;
5. descoperirea simptomelor și cauzelor reale ale problemelor de mediu;
6. promovarea învățării prin cooperare.

Capitolul 2. PARTICULARITĂȚI ALE PROCESULUI INSTRUCTIV-EDUCATIV ÎN ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE ECOLOGICĂ DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

2.1. Particularități ale dezvoltării psihice la copilul preșcolar

Grija pentru ocrotirea și educarea copilului, modelarea personalității, formarea capacității lui de adaptare pentru a se integra ușor în mediul social, cu condiția respectării particularităților individuale, ca și a drepturilor sale este ideea fundamentală de la care pornește orice alternativă pedagogică.

Perioada preșcolară este considerată perioada celei mai intensive receptivități, mobilități și posibilități psihice, constituie o perioadă de progrese remarcabile în toate planurile. Copilul preșcolar traversează etapa cunoașterii prin lărgirea contactului său cu mediul social și cultural formându-și toate conduitele de bază. Acum se constituie structurile intelectuale și creative mai importante inclusiv sociabilitatea, caracteristicile comportamentale de bază, reacțiile afective, acum copilul asimilează modele de viață care-i permit și determină integrarea sa în condiția umană.

În succesiunea vârstelor umane, această perioadă se desfășoară între 3-6/7 ani și intră ca notificație în „cei 7 ani de-acasă”. Mulți psihologi consideră această perioadă ca fiind dominatoare pentru întreaga viață psihică ulterioară, deoarece dezvoltarea inteligenței și conștiinței copilului, în această perioadă, sunt restrânse și atunci psihicul este axat pe achiziții de experiență din aria de trăire a copilului.

Începutul vieții de preșcolar este, în același timp, începutul activității de învățare, care îi cere copilului pe lângă o mare rezistență fizică și un efort intelectual considerabil.

Mediul preșcolar în care copilul de 3 ani este primit, este complet diferit de cel familial, integrarea sa se face cu oarecare dificultate datorită dependenței mari a copilului de mama sa și de ambianța familială. Dificultatea adaptării este generată și de faptul că preșcolarul mic prezintă încă instabilitate motorie și greutăți de exprimare și de înțelegerea clară a celor comunicate de adult.

Dezvoltarea proceselor senzoriale la vârsta preșcolară

În perioada preșcolară, *planul senzorio-perceptiv* cunoaște o dezvoltare spectaculoasă. Astfel, *tactul* devine un simț de control și susținere a văzului și auzului. Acum întreg planul perceptiv se subordonează acțiunilor de decodificare a semnificațiilor care se conștientizează tot mai mult. În asemenea condiții, *percepția* devine observație perceptivă, care este implicată în toate formele de învățare. Practic, copilul pipăie tot ce vede, iar percepțiile tactile permit mari acumulări ale experienței personale cu lucrurile.

T. Crețu consideră că, pe ansamblu, *percepțiile preșcolarului* prezintă câteva caracteristici definitorii:

- a) ele sunt stimulate și susținute de curiozitatea foarte mare a copilului;
- b) sunt foarte vii, întrucât sunt saturate emoțional;
- c) transferurile mai ușoare de la tact și auz la văz facilitează într-o mare măsură explorarea perceptivă;
- d) percepția preșcolarului rămâne globală și îndeosebi percepția structurilor verbale, dar pot să apară uneori anumite performanțe discriminative surprinzătoare pentru cei din jurul său;
- e) percepția preșcolarului poate beneficia de experiența sa anterioară, dar uneori transferurile sunt deformate (ex: confundă paharul cu cilindrul, lupul cu câinele ș. a.);
- f) percepția preșcolarului poate fi dirijată verbal de către adult și îndeosebi de către educatoare.

Cât privește *reprezentările*, ele apar ca fapte psihice la ante-preșcolar, iar la preșcolar *reprezentările devin componente de bază ale planului intern*, subiectiv.

Un efect pozitiv asupra structurării reprezentărilor îl are și limbajul, cuvântul acționând în mod eficient și asupra restructurării reprezentărilor.

Așadar senzațiile și percepțiile copilului nu se dezvoltă doar prin simplul proces de creștere și maturizare și nici ca urmare a repetării acțiunii stimulilor externi asupra organelor sale de simț. Dezvoltarea acestor procese psihice necesită organizarea și desfășurarea unor activități complexe și diversificate, care se subordonează conceptului de *educație senzorială*.

Ca urmare, prin tot ceea ce face în planul educației senzoriale, educatoarea trebuie să urmărească realizarea unui echilibru dinamic între educația senzațiilor și cea a percepțiilor. În acest scop, copilul trebuie pus să facă exerciții pentru a percepe și a simți, ca să realizeze cele două obiective esențiale, educatoarea trebuie să pornească întotdeauna de la percepții sincretice, de la obiecte concrete, pentru a ajunge treptat la analiza senzorială, fără de care educația perceptivă s-ar reduce la o suită de rețete intuitive, iar educația senzațiilor la exerciții de vocabular abstracte.

Ca atare, copilul trebuie plasat în situații reale caracteristice activităților libere. În asemenea condiții, *exercițiul senzorial* va constitui o veritabilă experiență de viață.

În general, forma exercițiilor senzoriale trebuie să varieze în conformitate cu nivelul de dezvoltare mintală a copiilor. Astfel, la **grupa mică** educarea simțurilor trebuie să păstreze o formă cât mai apropiată de forma pe care o iau în mod spontan exercițiile și jocurile copiilor până la 3 ani. De aceea, sala și celelalte locuri de desfășurare a activităților trebuie amenajate astfel încât să permită realizarea unor experiențe multiple, în domenii variate. În același timp, exercițiile propuse trebuie să fie cât mai apropiate de trăirile de viață zilnică, întrucât copii de această vârstă nu pot să stabilească raporturi sau nu pot să efectueze comparații.

Materialul cel mai indicat este cel ce prezintă o bogată semnificație afectivă: jucării, păpuși, animale, diverse obiecte și accesorii de menaj etc.

Copiii din **grupa mijlocie** (4-5 ani) sunt suficient de dezvoltați pentru ca activitatea perceptivă a lor să devină „o sursă de descentrări, de transformări, de comparații, de transpuneri de anticipări și, în general, de analiză mai mobilă care tinde către reversibilitate”². La fel ca și la grupa mică, materialul necesar efectuării exercițiilor senzoriale trebuie luat, pe cât posibil, din mediul înconjurător apropiat, iar procesul concret de exersare a simțurilor nu trebuie desprins de viața grupei în ansamblul ei.

La **grupa mare**, rolul educației senzoriale constă în antrenarea preșcolarilor pentru a percepe diverse raporturi între mărimi, greutate, volume, distanțe, poziții etc.

Acum, educația senzorială este practică, de regulă, ca ”*scop în sine*“, în sensul că observarea lucrurilor din mediul înconjurător constituie un mijloc de revizuire și de sintetizare a rezultatelor analizelor făcute cu ajutorul simțurilor.

Materialul utilizat în cadrul exercițiilor senzoriale poate fi de natură mai abstractă, dar nu trebuie să fie abundent. De asemenea, cu copiii din grupa mare pot fi organizate cu succes, jocuri educative de memorie și atenție vizuală, jocuri logice, jocuri de alăturări și de construcție. Verificarea cunoștințelor însușite pe aceste căi poate fi făcută prin intermediul desenului după observare și de asemenea, prin intermediul lucrului manual.

În general, exercițiile senzoriale organizate în grădiniță trebuie să aibă un *caracter individual*, întrucât experiența senzorială este întotdeauna personală.

În concluzie, spre sfârșitul vârstei preșcolare, sensibilitatea copilului capătă noi valențe, se organizează și devine mai riguroasă, fapt la care contribuie și pregătirea pentru școală odată cu antrenarea lui într-o serie de activități de solicitare a planului senzorio-perceptiv. De asemenea, reprezentările devin mai clare și cu conținut mai complex, dezvoltându-se și alte forme ale reprezentărilor, dintre care mai importante sunt cele ale memoriei și cele ale imaginației. Dezvoltarea reprezentărilor este o condiție de bază a desfășurării activităților copilului preșcolar și mai ales a jocului.

Dezvoltarea gândirii la copilul preșcolar.

Gândirea are un *caracter intuitiv*, rămâne tributară caracteristicilor concrete, senzoriale, este strâns legată de percepții, de imagine. Însușirile perceptive sunt considerate ca abstracte, nu sunt puse în relație unele cu altele.

Copilul gândește ceea ce vede, raționamentul lui are încă un curs aderent la sensul unic al percepției și nu o organizare de ansamblu.

Gândirea pre-conceptuală și intuitivă este o gândire egocentrică și magică, nereușind să facă distincție între realitatea obiectivă și cea personală, generează egocentrismul, preșcolarul crezându-se centrul universului. Confuzia dintre Eu și lume duce la caracterul *animist* al gândirii, prin atribuirea de calități umane, obiectelor.

O altă caracteristică la fel de importantă, este conturarea primelor operații și organizarea structurilor operative ale gândirii. J. Piaget consideră că este perioada preoperatorie a gândirii, bază pentru apariția noțiunilor empirice. Dacă în perioada ante-preșcolară, pentru identificarea obiectelor și însușirilor acestora, copilul întreba ”*Ce este acesta?*“, în perioada preșcolară, pe baza intensificării intereselor de cunoaștere, copilul întreabă ”*De ce?*“.

Marea frecvență a întrebării ”*De ce?*“ maschează momentul constituirii *gândirii cauzale*, atunci când relația cauzală începe să devină un raport logic, ca dimensiune substanțială a gândirii.

„*De ce-urile*” copilului arată existența pre-cauzalității intermediare între cauza eficientă și cauza finală; caută o relație, procesele fizice sunt asimilate la acțiuni proprii.

Treptat, pre-cauzalitatea nu se mai asimilează cu acțiunile proprii, ci cu operațiile, acestea fiind coordonări generale ale acțiunilor. Preșcolarul întâmpină, de asemenea dificultăți în ceea ce privește aprecierea ordinii directe și inverse.

Toate aceste caracteristici ale comportamentului mental al copilului reprezintă încercări ale sale de a-și oferi răspunsuri la nenumăratele întrebări care apar în confruntarea din ce în ce mai frecventă cu lumea.

Limbajul la vârsta preșcolară.

Limbajul constituie un element semnificativ pentru organizarea funcționalității psihocomportamentale a copilului preșcolar. Prin intermediul limbajului, el își lărgeste contactul cu cei din jur, realizează noi achiziții odată cu îmbogățirea experiențelor sale de viață și își dezvoltă capacitatea de manifestare a gândurilor și sentimentelor, iar cu ajutorul cuvântului, imprimă dinamism și ordine la nivelul întregii activități psihice.

Limbajul preșcolarului se deosebește de cel al adultului printr-o pronunțare imperfectă, mai ales la începutul pre-școlarității și sunt posibile omisiuni, substituiri, inversiuni de sunete. Dar în timp, numărul erorilor scade treptat și își însușește morfologia și sintaxa în practica vorbirii.

Copiii preșcolari manifestă o deosebită plăcere să-și însușească cuvinte noi și să se mândrească pentru că le știu. Ei sunt atenți la vorbirea celor mari și preiau de la aceștia unele modalități de exprimare, care tind să se stabilizeze în comunicarea lor verbală, așa-numitele *clișee verbale*.

De o mare importanță pentru organizarea activității psihice și psihocomportamentale a preșcolarului mic este apariția *limbajului interior*. Pe baza acestei forme de limbaj, copilul preșcolar are posibilitatea „*de a-și urmări mental acțiunile pe care le desfășoară, de a introduce ajustări și de a-și regla conduitele în funcție de scopurile propuse și de situațiile ivite*”³

Dezvoltarea memoriei și a imaginației la vârsta preșcolară.

Dacă la vârsta ante-preșcolară, memoria are un caracter spontan, în pre-școlaritate, datorită dezvoltării gândirii și, mai ales, a limbajului interior, alături de memoria mecanică se dezvoltă memoria logică, alături de cea neintenționată apare cea intenționată. Aceasta din urmă se dezvoltă mai ales atunci când informațiile au semnificație pentru copil și sunt în strânsă legătură cu sarcinile de joc.

De regulă, memoria preșcolarului este verbală, deoarece el verbalizează tot ceea ce vede și ce face. Conținuturile ei sunt reprezentate de experiența personală de viață, întrucât acum se pun bazele acestei experiențe și se constituie primele amintiri. Memoria este strâns legată de interesele copilului. Conținutul memoriei este foarte bogat: mișcări, stări afective, imagini, cuvinte, idei. Este semnificativă creșterea intervalului de timp în care devine posibilă recunoașterea unui material după o singură percepție.

Totuși memoria copilului rămâne difuză, incoerentă, nesistematizată.

Asemenea memoriei, la vârsta preșcolară și *imaginația* cunoaște o mare dezvoltare. Plăcerea și bucuria îl fac pe copil să-și amplifice imaginativ așteptările.

Imaginația îndeplinește la copil un rol de echilibrare sufletească, rezolvă contradicția dintre dorințele și posibilitățile copilului.

Dezvoltarea atenției la vârsta preșcolară.

Atenția este capacitatea de orientare, focalizare și concentrare asupra obiectelor și fenomenelor în vederea reflectării lor adecvate. În pre-școlaritate începe, sub influența gândirii și a limbajului, constituind una dintre cele mai importante condiții ale fixării și păstrării experienței personale, ceea ce duce la condiția de bază pentru *activitatea de învățare*, întrucât ea contribuie la formarea trebuinței de cunoaștere, a deprinderilor de orientare și investigație, de concentrare și percepere.

La vârsta preșcolară predomină *atenția involuntară*, fiind permanent susținută de marea curiozitate a copilului preșcolar.

(E.Verza,Florin Verza , *Psihologia vârstelor*, Editura ProHumanitate ,2000, pag. 107)

Atenția involuntară este deosebit de activă atât în contactul direct al copilului cu ceea ce îl înconjoară, cât și față de alte surse care îi satisfac curiozitatea, cum ar fi: diaporitivele, filmele, cărțile ilustrate, povestirile etc.

Cea mai importantă schimbare produsă în perioada preșcolară o reprezintă însă *apariția atenției voluntare*. Acest lucru are loc mai întâi în cadrul jocului, iar apoi în toate celelalte activități.

Atenția voluntară se instalează treptat, pe măsură ce se dezvoltă funcțiile reglatoare ale limbajului, este alimentată de dorințele și intențiile copilului de a finaliza activitatea. Astfel la preșcolarul mijlociu și cel mare, pe lângă faptul că răspund la comenzile exterioare, își pot fixa un scop și se pot autoregla în vederea atingerii acestuia, adeseori întârziind la alte solicitări până nu și ating scopul respectiv.

Pe ansamblu, în perioada preșcolară se organizează și se dezvoltă *atenția complexă*, antrenantă în activități cu caracter intelectual.

Jocul fiind activitatea de bază a copilului, îi oferă acestuia prilejul unor exerciții de concentrare a atenției fiind presărat cu momente afective, având un evident rol antrenant, ce face ca efortul legat de concentrarea și persistența atenției să nu pară dificil.

La preșcolarul de vârstă mijlocie și mare, atenția se manifestă și în condițiile de combinare spontană între rolul personal și rolul partenerilor de joc, ceea ce duce la dezvoltarea mobilității atenției și a distributivității acesteia. De asemenea, respectarea regulilor jocului îl obligă pe copilul preșcolar la concentrarea atenției.

Afectivitatea la vârsta preșcolară.

Dezvoltarea activității în perioada preșcolară trebuie raportată la procesul *identificării* care în accepțiunea specialiștilor trece prin mai multe faze. Astfel la 3 ani identificarea se manifestă prin *creșterea stărilor afective difuze*, în care copilul plânge cu lacrimi și râde în hohote, după care manifestă o reținere vinovată, iar la 4-5 ani identificarea devine mai avansată, acum identificarea și conștiința morală se realizează în relație cu modelele umane cele mai apropiate în patru etape:

- a) *perceperea unor similitudini de înfățișare cu modele parentale* (părul, ochii);
- b) *perceperea unor similitudini de caracteristici psihice*(este tot așa de inteligent ca tata sau tot atât de frumoasă ca mama);
- c) *adaptarea de conduite, atribute și gesturi ale modelelor;*
- d) *însușirea de conduite, gesturi și atribute din ceea ce spun alții că seamănă cu modelul*

Viața afectivă la vârsta preșcolară prezintă câteva particularități semnificative în raport cu perioada ante-preșcolară. T. Crețu în lucrarea sa, , *Psihologia vârstelor*” (pag. 173) prezintă aceste particularități astfel:

- *Viața afectivă a preșcolarului este mult mai bogată și diversificată.* Copilul, care la începutul vieții a intrat în relație doar cu părinții, apoi cu ceilalți membrii din familie, apoi cu modele, acum el intră în relație directă cu aceste persoane fără a mai fi nevoie de medierea lor de către mamă. Intrarea lui în grădiniță constituie o nouă sursă de trăiri afective variate și tot acum în viața lui intră un *alt adult semnificativ și anume educatoarea*. Acceptarea reciprocă și plăcerea întâlnirii cu educatoarea reprezintă o condiție esențială a adaptării copilului la mediul din grădiniță.

De asemenea copilul preșcolar face numeroase investiții afective noi în relațiile cu ceilalți copii și cu adulții

- din grădiniță. Acest lucru duce la diminuarea egocentrismului moștenit din perioada anterioară și care nu mai este încă alimentat de familie.

- *Pozitivarea progresivă și mai amplă a vieții afective a copilului preșcolar.* Acest lucru este determinat de depășirea crizei afective și de creșterea capacităților adaptative, care-i permit preșcolarului să se echilibreze mai bine cu ambianța. Acum bucuriile și satisfacțiile sunt mai frecvente, copilul devenind mai tolerant și mai stăpân pe reacțiile sale, apare acea notă de seninătate specifică vârstei preșcolare, care este, în același timp, o condiție favorizantă dezvoltării psihice de ansamblu.

- *Viața afectivă a preșcolarului este în mare măsură situativă*, adică ea este generată de împrejurări concrete, împrejurări care se derulează *aici și acum*, și care se modelează pe parcurgerea acestora și pe gradul de concordanță cu trebuințele lui. Viața afectivă a preșcolarului fiind *situativă*, puțin legată de ceea ce va urma, de obligații și a copilăriei”.

- *Creșterea complexității afectivității preșcolarului.* Complexitatea vieții afective rezultă din îmbogățirea raporturilor sale cu ambianța, precum și din interacțiunile afectivității cu celelalte procese și funcții psihice. În același timp, trăirile afective ale copilului încep să fie influențate și *de o anumită memorie afectivă* prin care se depășește prezentul și se anticipează faptele. Astfel la 3 ani apare un fel de trăire a vinovăției generată de încălcarea cerințelor adultului, la 4 ani, copilul trăiește mândria prin implicarea, „eu-lui” în reușita unei activități sau în obținerea unei recompense, iar la vârsta de 6 ani apare trăirea crizei de prestigiu, provocată de mustrarea în public.

- *Vibrația afectivă sau rezonanța emoțională imediată și intensă la solicitări și evenimente.* Această caracteristică a afectivității preșcolarului se instalează treptat de-a lungul preșcolarității. La vârsta de 3 ani copilul poate fi puțin impresionat de faptul că alt copil plânge lângă el. La vârsta de 5 ani preșcolarul manifestă compasiune vrând să-i aline durerea, îl mângâie, îl roagă să nu mai plângă și este posibil să înceapă și el să plângă.

La sfârșitul perioadei preșcolare copilul își stăpânește propria sa reacție și amplifică acțiunile consolatoare.

- *Apariția învățării afective la copilul preșcolar*, prin observarea conduitelor celorlalți, prin imitare, prin asimilarea unor cerințe și norme. Preșcolarul învață mai întâi ce pericole pot să existe în spațiul în care se află și cum să le evite. El învață să reacționeze adecvat în împrejurări cu semnificație pozitivă (Exemplu: sărbătorirea unor evenimente familiale, revederea unei persoane dragi etc.).

Prin învățarea afectivă se îmbogățește și nuanțează conduita emoțional expresivă a copilului și se descoperă efectele ei asupra celor din jur, ceea ce face să le și intensifice atunci când copilul va urmări satisfacerea unei dorințe.

- *Structurarea primelor mecanisme de reglare a conduitelor emoționale*. Aceste achiziții diferențiază clar preșcolarul de ante-preșcolar. Preșcolarul mare devine capabil să-și stăpânească, în anumite limite, plânsul atunci când s-a lovit, sau poate să-și intensifice mângâierile și drăgălășeniile când vrea să obțină ceva. Începe să evite mângâierile mamei în prezența copiilor de la grădiniță și, uneori nu-i plac nici formele de alintare cu care i se adresează părinții.

- *Cristalizarea sentimentelor*, generată de relații de durată și de generalizarea emoțiilor trăite la întâlnirea cu obiectul acestora. Majoritatea specialiștilor în psihologia infantilă consideră că procesul de *cristalizare a sentimentelor* reprezintă cel mai important eveniment din viața afectivă a preșcolarului. La acest proces contribuie în primul rând relațiile familiale, constanța atitudinilor cu frecvența și calitatea lor. Atașamentele afective ale copilului mic se transformă în relații afective stabile, consistente și de durată. Diferențele dintre sexe, pe care copiii preșcolari le descoperă, pot fi surse de anxietate, prin interdicția de a pune întrebări sau prin amenințări, în cazul în care ei continuă să acorde atenție zonelor respective.

Dezvoltarea motricității și voinței la vârsta preșcolară

De-a lungul pre-școlarității motricitatea se caracterizează printr-o intensă dezvoltare, ea contribuind la creșterea posibilităților copilului de a lua contact direct cu lumea înconjurătoare și de a facilita exercitarea unor comportamente practic-acționare.

Mișcărilor bruște necoordonate de la 3 ani sunt treptat înlocuite de mișcări tot mai bine armonizate. Pe prim plan trece încărcătura psihologică a mișcării, raportarea ei la obiecte, imagini, intenții. Preșcolarul simte o adevărată plăcere să imite adulții, să-și exprime trăirile emoționale prin gestică, mimică și pantomimică.

Grația se dezvoltă și pentru că preșcolarului îi place să fie în centrul atenției, să fie admirat și laudat. Cu timpul grația începe să devină tot mai palidă, locul ei fiind luat de rigoare, de precizie, acestea devenind principalele caracteristici ale maturității copilului.

Este perioada în care prin stereo-tipizare, mișcărilor duc la formarea deprinderilor, la îmbogățirea conduitelor. Nevoia de acțiune, trăită prin executarea mișcărilor, stă la baza dezvoltării psihice, percepția se formează în cursul acțiunii cu obiectele, ea se concretizează, se

verifică numai astfel. De aceea, se recomandă lărgirea posibilităților de acțiune cu obiectele, sprijină nu numai îmbogățirea planului cognitiv, ci și dezvoltarea personalității.

Motricitatea este terenul de bază pe care se manifestă primele reglaje voluntare ale copilului preșcolar, datorită faptului că scopurile atinse prin acțiuni reale sunt cele mai accesibile acestuia. Cadrul în care se constituie mecanismele voluntare este jocul, întrucât acesta face accesibilă înțelegerea de către copil a legăturii dintre motiv, scop și mijloace, ceea ce dă sens fiecărei mișcări, fiecărei mobilități și încordări.

Dezvoltarea voinței este legată de dezvoltarea funcției reglatoare a cuvântului, care se produce pe la vârsta de 4-5 ani, ea fiind puțin întârziată față de funcția de comunicare și de cea cognitivă. Prin urmare copilul poate înțelege ceea ce i se cere, dar nu poate executa o acțiune pe baza unor simple indicații verbale, întrucât el are nevoie de modelele executive.

Odată cu *dezvoltarea funcției reglatoare și cu apariția voinței*, copilul poate folosi indicațiile verbale și în același timp poate să-și propună scopuri pe care se străduiește să le atingă.

Obiectivele educației ecologice vizează în egală măsură cunoștințele, achiziția de atitudini, clarificarea valorilor și demersurilor practice.

Obiectivele psihomotorii urmăresc întărirea sănătății copilului și creșterea capacității sale de efort, precum și asigurarea dezvoltării psihice armonioase, cu accent pe creșterea și dezvoltarea motricității. Astfel, copilul achiziționează elementele unor jocuri, dovedind că înțelege regulile acestuia și ale unei competiții, să discrimineze forme, mărimi spațiale; să execute cu deplin control mișcări simple sau complexe; să se orienteze în spațiul mic al suprafeței de lucru ,etc.

2.2. Modalități de realizare a educației ecologice la preșcolari

Educația ecologică trebuie să fie un proces care să înceapă de la vârsta preșcolară, având drept scop prezentarea datelor, a corelațiilor valorilor, problemelor și soluțiilor, toate acestea fiind raportate la ecologie, la relația om-mediu.

Cunoașterea naturii trezește gândirea copilului, contribuie la dezvoltarea capacității creatoare, la dezvoltarea vorbirii corecte și coerente, făcându-l astfel pe copil să mediteze asupra fenomenelor și corpurilor ce-l înconjoară.

Știm cu toții că sănătatea este bunul cel mai de preț al omului, aceasta fiind o calitate a organismului uman, omul având răspunderea de a o menține de-a lungul vieții. Copilul de vârstă preșcolară nu are informații și atitudini față de problemele de sănătate, de aceea , toți cei din jurul lui ar trebui să îl ajute să înțeleagă modul de păstrare al acesteia, de ocrotire a naturii, de formare a unor comportamente și deprinderi față de plante și animale.

Astfel, grădinița face primii pași în formarea unor conduite ecologice adecvate ocrotirii și îngrijirii naturii. Pentru realizarea acestora, tot mai mult se pune accent pe organizarea de activități, care să-i pună pe copii în contact direct cu natura, spre a-i cunoaște tainele și frumusețile.

Preșcolarii trebuie să realizeze că problemele mediului înconjurător sunt ale lumii întregi, ale fiecăruia dintre noi, iar fiecare acțiune negativă a noastră, oricât de insignifiantă ar fi, poate să afecteze în mod distructiv natura. Semnalele de alarmă lansate de specialiști, explicațiile și statisticile întocmite de aceștia au un rol incontestabil, dar pentru implicarea și acțiunea eficientă de formare în sens ecologic se ajunge prin sensibilizare și prin antrenarea componentelor afective și volitive ale copiilor. De aceea, activitățile de educație ecologică se desfășoară într-o atmosferă relaxantă, unde interesul și comunicarea să încurajeze inițiativa, dar și opțiunile fiecăruia.

Abordarea educației ecologice în grădiniță prezintă anumite particularități metodologice, scopul final al acestui demers fiind formarea unui comportament ecologic adecvat și derularea de acțiuni concrete de protecție a mediului înconjurător. Schema logică de abordare a educației ecologice prezintă câteva etape care descriu un traseu formativ ce poate fi urmat de către orice cadru didactic, prin valorificarea atentă a conținutului și metodologiei specifice disciplinei:

Perceperea și observarea naturii.

Această primă etapă poate fi realizată cel mai bine prin ieșirile în natură, excursii, tabere. Este primul pas de contact nemijlocit cu elementele mediului și constituie premisele etapelor următoare.

Determinarea trăirii unor senzații și sentimente și conștientizarea copiilor asupra acestora.

În urma percepției aspectelor din mediul înconjurător, copiilor li se atrage atenția asupra plăcerii de a privi cerul senin, de a trage în piept aerul curat al unei păduri, de a asculta susurul unui pârâu etc. În această etapă educatoarei îi revine rolul de a discuta și de a atrage atenția asupra acestor aspecte și de a sublinia beneficiile unui mediu curat, sănătos, precum și apartenența noastră la sistemele naturale de viață și comunicarea existentă între noi și mediul natural.

Implicarea personală.

Prin discuții, în urma stabilirii locului și rolului fiecăruia în spațiu și timp, în cadrul social pot fi relevate modalități de implicare individuală, felul în care putem fi de folos.

Asumarea responsabilității.

Această etapă este esențială în formarea unei structuri comportamentale adecvate. Existând implicare, trebuie să existe și responsabilitate. Etapele menționate, de desfășurare a educației ecologice asigură, potrivit nivelului acestei vârste, adoptarea comportamentului ecologic. Este implicit faptul că informația motivează, însoțește și susține percepția senzorială, analiza

senzațiilor, încadrarea în sistemul natural de viață, definirea rolului personal, respectiv, implicarea individuală și asumarea responsabilității.

Alcătuirea unei strategii de acțiune.

Această etapă reprezintă trecerea spre acțiunea concretă. Faptul că în calitate de cadre didactice, organizăm acțiuni diverse împreună cu copiii, nu este suficient. Realizarea, într-adevăr importantă, ar fi să forăm copiii să aibă interes și abilități care să le permită să înțeleagă cum se organizează astfel de acțiuni și să acționeze din imbold propriu.

Pentru a le forma copiilor o conduită ecologică putem porni de la o idee simplă, dar destul de eficientă în planul emoțiilor și sentimentelor: transpunerea copilului în locul elementului din natură care a suferit o agresiune din partea omului. Pus în postura celui agresat și care nu se poate apăra singur, copilul va realiza că trebuie să acorde "drept la existență" tuturor elementelor mediului din jurul său. Treptat va înțelege că orice acțiune de distrugere sau exterminarea de orice fel este cât se poate de dăunătoare pentru că strică echilibrul naturii.

Tot mai mult se implementează programe naționale și internaționale pe teme ecologice, o serie de proiecte educaționale ecologice, dintre care "Grădina verde de la grădi", la acesta participând și unitatea noastră.

Există o multitudine de modalități de realizare a educației ecologice la nivel preșcolar, însă trebuie să existe o motivație a cadrelor didactice, o conștientizare a acestora că ocrotirea, protecția și conservarea mediului sunt probleme foarte importante care trebuie cunoscute de la o vârstă fragedă, că lumea se confruntă cu grave probleme ecologice, care ar trebui evitate sau înlăturate de către cel care le-a produs - omul. și de ce nu, acest om să fie chiar copilul preșcolar?

Educația ecologică se poate desfășura fie prin proiecte educaționale, cât și prin activități extracurriculare (vizite, plimbări, excursii, tabere), prin activități optionale, activități frontale dirijate (observări, lecturi după imagini, jocuri didactice, povestiri, memorizări convorbiri etc) și prin intermediul jocurilor și activităților alese (jocuri de rol, jocuri de masă, jocuri de perspicacitate, jocuri de construcții etc), iar în cadrul programei existente a activităților din grădiniță, la fiecare capitol se pot realiza și aspecte ale educației ecologice.

2.3. Formele de organizare a activităților de educație ecologică la vârsta preșcolară

- Activități comune în cadrul opționalului

Observări. Desfășurate în cadrul activităților de educație ecologică, observările vizează cunoașterea viețuitoarelor în mediul lor de viață, în ecosistemul din care fac parte, și nu separate de acesta. Vizează, în mod special, legăturile indestructibile care se stabilesc între viețuitoarele în cadrul unui ecosistem și urmările pentru ecosistem dacă se rupe lanțul trofic prin dispariția unei specii.

Lecturi după imagini. Materialul didactic folosit trebuie să cuprindă imagini care să respecte realitatea.

Convorbirile sunt dirijate de educatoare în așa fel încât să-i conducă pe copii la înțelegerea rolului protector dar și distructiv pe care îl are omul , punându-se accentul pe prevenirea și combaterea acțiunilor distructive , și mai ales pe efectele pe care le pot avea în timp.

Jocurile didactice pun accentul pe consolidarea și verificarea cunoștințelor, evidențind rolul viețuitoarelor în ecosistemul din care provin și urmările pe care le pot avea dispariția speciei respective.

Activități practice-gospodărești . copiii sunt antrenați în activități de protejare și de conservare a unor plante și animale, la economisirea hârtiei, a resurselor de apă, de energie.

Desen /pictură/modelaj redarea elementelor din natură în mod real respectând adevărul științific, fără elemente specifice poveștii sau desenului animat

Memorizării . conținutul poeziilor trebuie să corespundă cerinței ecologice de a se privi elementele naturii în ansamblul lor , de a se înțelege care este rolul fiecărui element din natură pentru existența întregului sistem de a combate atitudinea unor oameni de distrugerea naturii.

Trasee aplicative . elementele folosite în construirea traseelor trebuie să fie elemente din natură , iar prin parcurgerea traseelor , copii vor învăța indirect cum să protejeze natura.

Jocuri de rol . copii vor interpreta rolul unor ecologiști, al unor animale, dar și al unor oameni care agresează mediul. Întotdeauna mesajul jocului este unul de protecție și de intervenție pozitivă, nu distructivă asupra mediului.

Construcții cu materiale din natură ,refolosibile . în cadrul activităților , copii învață cum să folosească darurile naturii, confecționând diferite jucării, dar și utilizarea materialelor refolosibile pentru a proteja mediul.

Vizite, plimbări, excursii se realizează cu scopul de a observa , analiza elemente ale mediului înconjurător(parcuri, livezi, grădina botanică, grădina zoologică, pădure, etc.)

Activități de îngrijirea plantelor și animalelor se pot desfășura la colțul verde al grupei.

Educația ecologică are o componentă de bază și anume “igiena”. Domeniul de cunoaștere al educației ecologice este vast. O importanță deosebită pentru educația preșcolarului o au următoarele domenii de cunoaștere:

- igiena mediului - atmosfera
- igiena mediului – apa
- igiena mediului – solul
- igiena habitatului – locuința, instituțiile publice
- igiena alimentației – alimente

Pentru a înțelege mai bine ce înseamnă educație ecologică voi da câteva definiții.

Igiena studiază raporturile necesare și întâmplătoare dintre om și multitudinea de factori din mediu pentru definirea capacității de adaptare a mediului populațional la mediul ambiant în continuă schimbare.

Mediul ambiant reprezintă ansamblul factorilor geografici, biologici, sociali, în care se desfășoară viața, munca indivizilor, a colectivității umane.

Factorul ecologic delimitează acei agenți de mediu care sunt modificați, influențați de activitatea umană și care vor acționa diferit în funcție de modul în care au fost modificați.

Cele mai multe taine despre natură putem începe a le dezlega de la vârsta preșcolară. Pornind de la curiozitatea și interesul pe care îl manifestă copilul, consider că educația ecologică alături de celelalte laturi ale educației îl pot forma pe copil să fie un bun protector al vieții proprii, a celor din jurul lui dar și al mediului înconjurător.

Toate acestea sunt mijloace prețioase de a-i educa pe copii pentru cunoașterea mediului înconjurător, prezentându-le relația dintre plante, animale și om. Totodată trebuie să le dezvăluim și unele aspecte negative, pentru a-i pregăti mai bine în dorința de a ocroti natura:

Pericolul dispariției unor specii de animale și plante;

Efectul negativ al vânării unor animale și păsări aflate pe cale de dispariție;

Pericolul în care se află insectele în urma poluării apei și a aerului, în condițiile în care constituie hrana acestor viețuitoare;

Acțiunile nefaste ale omului (defrișarea pădurilor, distrugerea vegetației, degradarea arborilor) și urmările lor.

În educarea deprinderilor de atitudine ecologică față de mediul înconjurător și natură, educatoarele ar trebui să se ocupe de următoarele aspecte:

Păstrarea curățeniei în curtea grădiniței, în parcuri, grădini, păduri cu diverse prilejuri;

Mentținerea integrității arborilor și florilor;

Întreținerea spațiilor verzi;

Plantarea de pomi, de flori și îngrijirea lor; adică să participe practic la protejarea mediului.

Ocaziile prin intermediul cărora se pot forma copiilor o educație ecologică sunt multiple. În toate activitățile de observare a unor plante și animale, pe lângă sistematizarea cunoștințelor despre părțile componente, se va orienta activitatea spre sensibilizarea copiilor în a le îngriji și ocroti pentru că și acestea sunt ființe fragile, sensibile și lipsite de orice mijloc de apărare.

Prin observări ale florilor, legumelor etc. copiii văd și înțeleg că aceste plante au nevoie de aer, apă, caldură și lumină, pentru a se menține în viață, că rădăcina absoarbe apa și sărurile minerale, iar frunza prepară hrana plantei.

Cunoașterea animalelor și a mediului lor de viață sunt subiecte interesante pentru copii. Înțelegerea comportamentului animalelor în scopul reglării comportamentului uman față de ele constituie o cerință importantă.

Ideea de protecție a animalelor, de apărare a lor față de intemperii și față de acțiunile novice ale omului, ca și relațiile de prietenie posibilă între copii și animale, constituie un fond valoros, inepuizabil din punct de vedere educativ.

Observând animalele de casă, copiii dovedesc interes deosebit pentru a cunoaște părțile corpului, aspectul blănii, modul de hrănire și manifestă în general dorința de a se juca cu acestea. Atunci li se vor specifica anumite reguli de igienă.

Capitolul 3

METODOLOGIA CERCETĂRII

3.1. Motivarea alegerii temei

Grija față de mediu trebuie să fie o componentă esențială a dezvoltării morale, spirituale, sociale și culturale a generației tinere. În țările dezvoltate unul din criteriile de bază ale instituțiilor elitare este importanța pe care acestea o acordă educației ecologice. De la ce mai fragedă vârstă copiii trebuie familiarizați cu problemele de mediu, probleme cu care aceștia se vor confrunta în viitor. Pentru a dezvolta capacitatea copiilor de a lua decizii cât mai chibzuite și prietenoase mediului, în primul rând este nevoie de a dezvolta sistematic educația ecologică.

Prin activitățile de educație ecologică mi-am propus îmbogățirea cunoștințelor preșcolarilor de la Grădinița nr. 28 Brașov prin intuirea unui material didactic diversificat și atractiv. Prin realizarea de plimbări și acțiuni ecologice copiii au fost stimulați să-și dezvolte spiritul de observație. Protejând natura, ne protejăm viața, a noastră dar și a ființelor necuvântătoare care nu pot milita pentru dreptul lor la viață.

Descoperind și înțelegând tainele naturii, copiii vor învăța s-o iubească și s-o ocrotească, vor învăța să îngrijească plantele, să ocrotească animalele, să respecte mediul înconjurător.

3.2.Scopul și obiectivele cercetării

Plecând de la aceste premise, lucrarea și-a propus următoarele scopuri și obiective :

SCOPUL:

Această lucrare are ca scop cercetarea efectelor pe care le are studierea educației ecologice de către copiii preșcolari.

- Transformarea comportamentelor cotidiene ale elevilor în stiluri de viață ecologice, economice, sănătoase și durabile prin întreținerea unui ambient curat.

OBIECTIVELE CERCETĂRII:

1. *identificarea nivelului de cunoștințe, abilități și atitudini al preșcolarilor din loturile de cercetare;*
2. *evaluarea impactului unor acțiuni cu caracter formativ asupra atitudinilor și conduitelor ecologice ale copiilor;*
3. *formularea unor sugestii cu caracter formativ pentru optimizarea educației ecologice în grădiniță.*

Pentru programul de intervenție am formulat un set de obiective cu caracter formativ care au orientat selecția și organizarea activității:

OBIECTIVE COGNITIVE:

- Dezvoltarea unei înțelegeri de bază privind funcționarea mediului, interacțiunea oamenilor cu mediul și a modului de rezolvare a problemelor legate de mediu;
- Conștientizarea și asumarea responsabilității pentru protejarea mediului în care învață și se joacă.

OBIECTIVE SOCIO - AFECTIVE:

- Cultivarea sensibilității față de natură;
- Îmbunătățirea atitudinii grupului țintă față de mediu;
- Încurajarea inițiativei individuale și de grup;

OBIECTIVE PSIHO-MOTORII:

- Formarea și exersarea unor deprinderi de îngrijire și ocrotire a mediului înconjurător , în vederea educării unei atitudini pozitive față de acesta ;
- Dezvoltarea unor abilități necesare identificării și investigării și rezolvării problemelor mediului;

3.3. Ipoteza de lucru:

- *Dacă preșcolarii sunt implicați activ în activități și proiecte care au ca tematică ecologia atunci ei își vor forma un comportament socio-ecologic adecvat care să integreze atitudini pozitive;*

IPOTEZE SPECIFICE:

1. Dacă în activitățile și proiectele ecologice învățarea va fi centrată pe copii atunci performanțele cognitive se îmbunătățesc;

- Învățarea va fi centrată pe copil dacă :
- ✓ educatorul pleacă de la experiențele de viață ale copilului și devine un coparticipant alături de școlari la activitățile desfășurate;
- ✓ copiii sunt lăsați să aleagă singuri modul cum se informează pe o anumită temă și cum prezintă rezultatele studiului lor.

- ✓ activitățile se încheie cu solicitarea adresată copiilor de a reflecta pe marginea celor învățate, a modului cum au învățat și de a evalua succesul pe care l-au avut metodele de învățare în cazul lor

- Performanțele cognitive se referă la:

- ✓ capacitatea de a diferenția elementele vii de cele nevii
- ✓ percepția și reprezentarea modului în care sunt alcătuite diverse specii de plante și animale;
- ✓ identificarea factorilor care întrețin viața.

2. Dacă preșcolarii sunt implicați în proiecte cu tematică ecologică, desfășurate în mediul înconjurător, atunci sunt vizibile schimbările la nivelul personalității copiilor în ceea ce privește atitudinea față de natură.

3.4. Eșantionul de subiecți investigați

Această investigație s-a desfășurat pe parcursul anului școlar 2017-2018, la Grădinița nr. 28 municipiul Brașov, județul Brașov.

Eșantionul folosit a cuprins 18 preșcolari cu vârste de 5-6 ani distribuiți în două grupe: grupul experimental și grupul de control.

Eșantionul cuprins în studiul de față este neprobabilistic, fiind format din 36 de subiecți, din care 18 preșcolari de la grupa mare A, reprezentând grupul experimental și 18 preșcolari de la grupa mare B, reprezentând grupul de control, ambele de la Grădinița cu program prelungit nr.28 Brașov. Cele două grupe de copii sunt în realitate mult mai numeroase, însă strict rezultatele obținute de câte 18 subiecți din fiecare grupă au putut fi luate în calcul, deoarece doar aceștia au fost prezenți la ambele faze experimentale, de pretest și de posttest. Deși variabila independentă a acționat și asupra copiilor absenți în momentele în care au fost programate testările, nedispunând de măsurătorile necesare, îi vom elimina din analiza statistică

Grupul experimental- Grupa mare A

Nr. crt	Subiectul	Data nașterii	Vârsta (1.09.2017)	Mediul de proveniență
1.*	A. A.	27.02.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
2.*	B. L.	19.03.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
3.*	C. A	18.12.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
4.*	D. A.	16.07.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
5.*	D. D.	01.08.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
6.*	F.V.	19.04.2012	5 ani	BRAȘOV / urban

7.*	G.A.	27.03.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
8.*	G. T.	12.05.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
9.*	M. S.	10.04.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
10.*	N. A.R	6.10.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
11.*	N. C.	6.07.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
12.*	P. M.	1.06.2012	4 ani	BRAȘOV / urban
13.*	P. A. R.	22.05.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
14.*	R. D. .	28.01.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
15.	S. G. (absent în T ₁)	15.03.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
16.*	S. E. N.	21.02.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
17.*	T. F. .	8.09.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
18.*	T. T.	10.07.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
19.*	V. T.	23.03.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
20.	Z. B. A. (absent în T ₁)	29.11.2012	5 ani	TELIU / rural

Grupul de control- Grupa mare B

Nr. crt.	Subiectul	Data nașterii	Vârsta (1.09.2017)	Mediul de proveniență
1.*	A. I.	5.02.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
2.*	A. M.	8.10.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
3.*	B. O.	10.02.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
4.*	C. M.D.	10.02.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
5.*	D. R.	25.11.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
6.*	E. A.	25.01.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
7.*	F. R.	28.07.2013	4 ani	TĂRLUNGENI / rural
8.*	G. R.	11.10.2013	4 ani	BRAȘOV / urban
9.*	H. R.	1.04.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
10.*	I. F.	14.12.2012	4 ani	BRAȘOV / urban
11.*	I. I.	15.09.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
12.	J. L. (absent în T ₁)	13.03.2013	4 ani	ZIZIN/ rural
13.*	M. R. I.	3.06.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
14.*	M. D.	25.06.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
15.	P. E. (absent în T ₁)	10.02.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
16.*	R. T.	22.12.2013	5 ani	BRAȘOV / urban
17.*	R. P.I	29.06.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
18.*	S. A.M	9.11.2007	4 ani	TĂRLUNGENI/ rural
19.*	S. D.	20.04.2012	5 ani	BRAȘOV / urban
20.	T. L. (absent în T ₁)	11.11.2012	4 ani	BRAȘOV / urban
21.*	U. S.	21.09.2012	5 ani	TĂRLUNGENI/ rural

Înainte de aplicarea instrumentului s-a realizat o documentare asupra efectivelor claselor și asupra distribuției în funcție de gen.

Distribuția celor 36 de subiecți în funcție de gen este prezentată în Tabel 1:

Grupul		Grupul experimental	Grupul de control
Număr subiecți		18	18
Genul	Băieți	8	9
	Fete	10	9
Grupa de vârstă (la 1.09.2017)	4 ani	7	8
	5 ani	11	10
Mediul de proveniență	Urban	18	15
	Rural	0	3
Starea de sănătate	Normală	18	18
	Disfuncții	0	0

Grupul experimental l-a constituit colectivul de preșcolari al grupei mari A, Grădinița nr. 28, din municipiul Brașov căruia i s-a aplicat variabila independentă pe parcursul anului școlar 2017 - 2018.

Grupul de control a fost format din colectivul de preșcolari al grupei mari B, Grădinița nr. 28, din municipiul Brașov. În acest experiment am ales două loturi de subiecți echivalente din punct de vedere al capacității medii și am urmărit modificarea variabilei dependente în funcție de variabila independentă (la lotul experimental), pe de o parte, și pe de altă parte, variația variabilei dependente în condițiile în care nu intervine variabila independentă (lotul de control). Alegerea a fost făcută în conformitate cu metodologia cercetării pedagogice⁵ care prevede includerea în experiment a lotului de control – un lot cu nivel comparabil cu cel al lotului experimental – pentru a exclude posibilitatea ca modificarea variabilei dependente de la lotul experimental să fie datorată evoluției firești a potențialului psiho-fizic al subiecților și nu variabilei independente incluse în experiment (așa numitul „efect de maturare” în comparațiile intragrupale).

Pentru asigurarea eficienței activităților formative s-au respectat următoarele condiții:

1. Informația didactică a fost prelucrată științific, cu un mare grad de accesibilitate, s-au formulat obiective operaționale clare pentru fiecare secvență de învățare.
2. S-au derulat activități extracurriculare cu caracter ecologic, adaptate particularităților de vârstă și mediului social;
3. Strategia didactică folosită a fost adaptată la particularitățile psihofizice ale elevilor, a stimulat participarea activă a tuturor preșcolarilor, antrenând o gamă largă de procese mintale pentru rezolvarea sarcinilor de învățare; au fost aplicate strategii evaluativ – stimulative care au realizat un mediu de învățare adaptativ, oferind preșcolarilor șansa de a se exprima în funcție de posibilitățile și aptitudinile lor.
4. S-a asigurat individualizarea în procesul de învățare.
5. S-a întreținut un climat educativ în care buna dispoziție, încrederea reciprocă și colaborarea au avut implicații pozitive asupra învățării, stimulând motivația.

3.5. Metodele cercetării

Pentru a verifica ipoteza de lucru formulată am ales calea experimentală, cu ajutorul căreia s-au putut controla anumiți factori ai procesului educativ și corelațiile lor, fundamentând o acțiune practică cu efect de optimizare.

Experimentul prezentat în această lucrare are următoarele caracteristici:

⁵ M.Bocoș,2003,pag.76,

- experiment colectiv (un grup experimental de 18 preșcolari de la grupa mare a fost supus experimentului);
- experiment de verificare (scopul experimentului a fost verificarea relației dintre modalitățile de învățare și rezultatele învățării);
- experiment natural (a fost realizat în mediul educațional obișnuit);
- experiment de scurtă durată (1 semestru școlar);
- experiment general pedagogic (problematika abordată a vizat formarea componentelor educației ecologice la preșcolarul de grupă mare în procesul de predare-învățare-evaluare și în activitățile extracurriculare cu conținut ecologic).

Variabila independentă a experimentului constă în sarcinile cu caracter ecologic, practic-aplicativ, care au la bază strategiile învățării centrate pe copil, iar **variabila dependentă** este progresul în învățare realizat de către fiecare preșcolar.

⚙ La grupul experimental s-a aplicat variabila independentă – sarcinile care au la bază strategiile învățării centrate pe copil și activitățile practice ecologice- iar variabila dependentă a fost progresul în învățare realizat de către fiecare preșcolar.

⚙ La grupul de control nu s-a schimbat nimic, adică variația factorului experimental a fost eliminată sau cel puțin minimă.

Trebuie să amintim de **variabilele parazit** care pot altera rezultatele cercetării și măsuri de control al lor:

Aceste variabile pot fi:

- *Studiul altor discipline* poate contribui la dezvoltarea abilităților pe care ne propunem să le măsurăm. Conținuturile celorlate discipline din curriculum (cunoașterea mediului, educarea limbajului, educația artistico-plastică , educația pentru societate) pot influența rezultatele. Aceste variabile sunt ținute însă sub control, deoarece ambele grupe de preșcolari parcurg aceste discipline, iar efectele lor se contrabalansează.
- *Maturizarea subiecților* pot să influențeze performanțele obținute în ambele grupuri în faza de posttest, la fel *alte variabile imposibil de controlat* (influențele familiei etc.);

Pentru a asigura *validitatea internă*, am respectat următoarele condiții:

- aceeași persoană a efectuat toate testările, cu adoptarea unei atitudini neutre,
- a fost prezentat același instructaj de fiecare dată
- au fost utilizate aceleași instrumente pentru a realiza măsurătorile, la ambele grupuri, în ambele faze experimentale.

Metodele de colectare a datelor folosite în această cercetare pedagogică au fost: observația sistematică a elevilor chestionarul.

Observația a fost utilizată în perioada premergătoare și în timpul desfășurării experimentării. Ea s-a realizat cu scopul de a compara și surprinde comportamentul, reacțiile preșcolărilor și mai ales, condițiile psihopedagogice în care lecțiile de cunoașterea mediului și activitățile extracurriculare cu conținut ecologic conduc la formarea unei mentalități sănătoase față de calitatea mediului în care trăim și la conturarea unui comportament responsabil în relațiile cu mediul înconjurător.

Metoda observației a fost utilizată ținând seamă de următoarele cerințe:

- elaborarea unui plan de observație;
- consemnarea imediată a observațiilor;
- respectarea desfășurării naturale a fenomenelor studiate;
- efectuarea aceleași observații în împrejurări diferite.

Indicatorii observaționali au fost operaționalizați în sensul că au fost precizați în planul de cercetare astfel:

- observații asupra nivelului de motivație al copiilor pentru studiul științelor naturii;
- stimularea motivației preșcolărilor prin aprecieri imediate în fața colegilor sau la sfârșitul unității tematice;

- stimularea interesului pentru studiul științelor naturii prin activități extracurriculare (drumeții, acțiuni de ecologizare, concursuri tematice etc.).

b. dezvoltarea creativității preșcolărilor prin rezolvarea sarcinilor de lucru propuse;

c. stimularea învățării prin cooperare - prin natura sarcinilor de lucru și prin formele de organizare a activității preșcolărilor s-a stimulat colaborarea și s-au dezvoltat relațiile interpersonale.

Metoda chestionarului pentru a acumula unele date privind interesele, dorințele și opiniile elevilor s-a folosit convorbirea pe baza unui plan și a unor întrebări elaborate care vizau poziția elevului față de modul în care s-a realizat învățarea și, mai ales evaluarea muncii lor.

3.6. Etapele cercetării

Cercetarea a cuprins trei etape:

- A. **Etapa de evaluare inițială** care a avut un caracter constatativ;
- B. **Etapa intervenției ameliorative** cu valoare formativă în stimularea proceselor psihice și a personalității elevilor;
- C. **Etapa evaluării** ce a avut un caracter comparativ, cu privire la rezultatele obținute în urma demersului experimental formativ.

⇒ 3.6.1. Etapa de evaluare inițială

Pentru realizarea obiectivelor propuse și pentru verificarea validității ipotezelor formulate, am desfășurat o cercetare în timpul anului școlar 2017 - 2018, în perioada septembrie 2017 - martie 2018, la două grupe mari ale Grădiniței cu program prelungit nr. 28 Brașov, secția română. Eșantionul a cuprins 36 de subiecți. Am desfășurat activitățile atât în sala de grupă, dar și în exteriorul grădiniței, folosind metode și mijloace didactice diverse. O grupă formată din 18 copii a participat la activități educaționale cu tematică ecologică. Cealaltă, grupa echivalentă martor, a fost formată tot din 18 preșcolari, dar care nu au fost implicați în proiecte de educație ecologică.

Am utilizat ca mijloace didactice: calculator, videoproiector, boxe, DVD-uri educaționale, planșe didactice, enciclopedii, jetoane, enciclopedii, fișe de muncă independentă, probe de evaluare, cărți de specialitate.

Etapa evaluării inițiale a constat în aplicarea unui test de evaluare inițială. Scopul a fost acela de a stabili punctul de plecare în desfășurarea demersului experimental.

Fișa de evaluare inițială a fost concepută astfel încât să cuprindă sarcini care vizează toate cele trei obiective - cadru :

O.1 – Înțelegerea și utilizarea în comunicare a unor termeni și concepte specifice științelor naturii ;

O.2 – Formarea și dezvoltarea capacităților și abilităților de experimentare și explorare/ investigare a realității, folosind instrumente și procedee specifice ;

O.3 – Dezvoltarea interesului și a responsabilității pentru menținerea unui mediu natural echilibrat, propice vieții ;

3.6.2. Etapa intervenției ameliorative

În vederea atingerii obiectivelor propuse și verificării ipotezelor formulate, am desfășurat o cercetare în timpul anului școlar 2017 - 2018, în perioada septembrie 2017 - martie 2018, la două grupe mari ale Grădiniței cu program prelungit nr. 28 Brașov, secția română, pe un eșantion alcătuit din 36 de subiecți. Activitățile s-au desfășurat în sala de grupă, dar și în exteriorul grădiniței, folosind metode și mijloace didactice diverse. O grupă formată din 18 copii a participat la activități educaționale cu tematică ecologică. Cealaltă, grupa echivalentă martor, a fost formată tot din 18 preșcolari, dar care nu au fost implicați în proiecte de educație ecologică.

Resursele materiale folosite au fost: un laptop, videoproiector, boxe, un DVD-player, un televizor, DVD-uri educaționale, fișe de muncă independentă, probe de evaluare, cărți de specialitate, alte mijloace didactice variate folosite pe parcursul etapei de intervenție – planșe mari, ilustrații, jetoane, cărți ilustrate, enciclopedii pentru copii etc.

▪ Structura intervenției ameliorative:

Pentru dezvoltarea atitudinii și comportamentului față de mediu s-au derulat activități care pot fi structurate astfel:

- 1) Aplicarea strategiilor învățării centrate pe copil în orice tip/variantă de activitate din cadrul **disciplinei "Cunoașterea mediului"**.
- 2) Implicarea activă a grupului experimental în activități extracurriculare cu caracter ecologic și într-un proiect tematic, intitulat semnificativ "Micii ecologiști"
- 3) Neimplicarea grupului de control în activități cu caracter ecologic și nici în proiecte tematice.
- 4) Utilizarea la grupul experimental în activitățile de cunoașterea mediului atât a metodelor moderne, cât și a celor clasice pentru atingerea obiectivelor propuse;
- 5) Desfășurarea la grupul de control a lecțiilor de cunoașterea mediului într-un mod clasic, după o metodică obișnuită, neinfluențată de modificarea introdusă lotului experimental.
- 6) Studierea de către grupul experimental a unui curs opțional din aria curriculară Matematică și științe, intitulat sugestiv „Prietenii naturii”
- 7) Studierea de către grupul de control a unui curs opțional din altă arie curriculară: Limbă și comunicare.

Așadar, pentru Grupul experimental această etapă a constat în predarea unor noțiuni din domeniul educației ecologice. Această nouă educație am implementat-o prin toate cele trei căi disponibile: ca disciplină de sine stătătoare, ca disciplină opțională centrată pe acest nou tip de educație (opționalul „Prietenii naturii”) și prin tehnica „apropoche infusionnelle” (infuziunea cu mesaje aparținând educației ecologice la disciplinele clasice).

În cea de-a doua etapă mi-am propus pentru atingerea obiectivelor trei planuri de acțiune, precum și tipuri de comportament pe care să le urmăresc la preșcolarii implicați în cercetare.

● ***Planuri de acțiune:***

1. Informarea și sporirea cunoștințelor preșcolarilor despre mediul înconjurător prin lecții interactive cu rol de însușire a noțiunilor elementare „ABC-ul Ecologic”
2. Acțiuni de ecologizare a unor zone
3. Marcarea evenimentelor din Calendarul naturii prin diverse activități: expoziții, campanii, excursii, eseuri, lucrări cu materiale reciclabile;

Educația de mediu este și una practică, în sensul învățării unor deprinderi de viață care ar reduce impactul negativ asupra mediului.

● **Comportamente ecologice:**

1. Participarea conștientă la acțiuni de păstrare și îmbunătățire a calității mediului înconjurător;
2. Promovarea valorilor ecologice prin realizarea de desene, colaje;
3. Învățarea unor deprinderi de viață care ar reduce impactul negativ asupra mediului (economisirea energiei electrice, folosirea moderată a apei, reciclarea hârtiei etc.)

● **Comportamente de recuperare:**

1. Stimularea comportamentului participativ , trecerea de la “ a învăța” la “a fi”, “a face”.
2. Exprimarea acordului/dezacordului în privința activităților propuse sau a soluțiilor găsite (dezvoltarea gândirii critice)
3. Colaborarea în cadrul grupului

● **Comportamente de diseminare:**

1. Realizarea de portofolii tematice
2. Participarea la acțiuni de ecologizare împreună cu părinți, prieteni etc.

Pe parcursul cercetării s-au folosit metode alternative de evaluare a activității preșcolarilor: proiectul **”Curiozități despre animale”** și portofoliul alcătuit din toate produsele obținute de elevi prin munca în grup: desene, colaje, fișe de lucru.

În continuarea lucrării voi detalia câteva din activitățile derulate pentru realizarea obiectivelor propuse și pentru verificarea ipotezelor de lucru. Pentru o prezentare clară am grupat aceste activități astfel:

- I. Antrenarea elevilor din grupul de control în activități de predare-învățare-evaluare în care am utilizat metodele moderne de învățare activă, care dezvoltă gândirea critică și formularea de opinii personale;
- II. Desfășurarea cu preșcolarii din grupul de control a orelor de opțional „Prietenii naturii”;
- III. Inițierea și derularea proiectului educativ „Micii ecologiști” la grupul experimental ;
- IV. Administrarea de teste celor două grupuri: experimental și de control;

I. Pornind de la ipoteza că utilizând metode moderne în procesul de predare-învățare-evaluare elevii își vor dezvolta gândirea critică , capacitatea de a investiga, de a lucra în cooperare și de a formula opinii pro și contra în legătură cu fapte sau acțiuni date, am proiectat activitățile de cunoașterea mediului în spiritul acestor metode.

II. În anul școlar 2017 – 2018 am ales ca **un opțional** din aria curriculară Matematică și științe intitulat „**Prietenii naturii**”. Am folosit metode interactive adaptate nivelului de vârstă preșcolar – Tehnica Lotus, Cubul, Piramida și Diamantul, Pălăriuțele gânditoare, Călătoria misterioasă, Ghicitorile, Turul galeriei, Tehnica Blazonului, Explozia stelară, Experimentul etc. La fiecare temă parcursă am aplicat diverse probe orale, scrise și practice, produsele activității fiind păstrate în portofoliile copiilor, special create pentru disciplina opțională.

În cadrul acestor activități am utilizat ca metodă principală jocul.

Întrucât este demonstrat faptul că **jocul** este cea mai sigură cale de acces spre sufletul copilului, spre minunata lui lume de gânduri și vise, am căutat să ating prin jocul de rol scopul propus pe linia educației ecologice. În acest sens, am creat împreună cu preșcolarii, mai multe jocuri de rol cu subiecte alese din lumea mirifică a plantelor sau a animalelor. Este cunoscut faptul că, jucând un rol, copiii însuflețesc și umanizează natura înconjurătoare, dar, la rândul lor, devin parte a mediului, se identifică cu acesta, percep mai viu și mai intens relația dintre ei ca ființe umane și elementele lumii înconjurătoare.

Printre jocurile de rol create și utilizate la grupă se numără: „Glasul copacilor”, „Grădinarul și florile”, „Pădurea și râul”, „Pământul și copiii”. Pentru a utiliza jocul de rol, educatoarea stabilește obiectivele, proiectează scenariul împreună cu preșcolarii, distribuie fișele cu roluri, organizează activități pregătitoare, creează o atmosferă plăcută de lucru, conduce desfășurarea jocului de rol.

În cele ce urmează, voi prezenta scenariul jocului de rol „**Pământul și copiii**”, joc în care am permis preșcolarilor să intervină și în afara rolurilor, atunci când doresc să spună ce gândesc și ce simt, să dea frâu liber imaginației. În acest fel, întreaga clasă a fost antrenată în activitate, iar elevii au înțeles că trebuie să trăiască în deplină armonie cu natura.

În cele ce urmează, voi prezenta detaliat 4 activități desfășurate.

Activitatea	JOCUL DE ROL „PĂMÂNTUL ȘI COPIII”
Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • Îmbogățirea vocabularului activ cu cuvinte din domeniul ecologic; • Conștientizarea de către copii asupra factorilor distructivi ai mediului înconjurător; • Dezvoltarea imaginației creatoare;
Descrierea activității	<p>În sala de grupă, la ora de opțional a venit să stea de vorbă cu elevii...<i>Bătrânul Pământ</i>. Poartă barbă, toiag și este acoperit cu plante verzi sau uscate. Doamna educatoare îl invită să se așeze și</p>

	<p>să-și spună păsul. Pământul povestește copiilor că oamenii se poartă urât cu el și îl neglijează. Uzinele îi poluează aerul cu fumul lor înecăcios, substanțele toxice îi otrăvesc apele, deșeurile de tot felul îl sufocă. Pădurile tăiate cu nesocotință, florile strivite, viețuitoarele lovite fără milă plâng neconținut și cer, cu glas stins, îndurare. Iar el, Bătrânul Pământ, nu mai poate suporta plânsul lor și atunci, îi imploră pe oameni să îi curme suferința.</p> <p>Cu candoare, copiii i-au cerut iertare Terrei în numele tuturor pământurilor și i-au promis că o vor apăra. Bătrânul Pământ le-a mulțumit pentru intențiile lor nobile și le-a promis că va avea grijă să le ofere mereu prilejuri de bucurie.</p>
<p>Efecte formative</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Creșterea dorinței copiilor de a ocroti, respecta și proteja natura; ● Sensibilizarea copiilor cu privire la problemele de mediu; ● Identificarea de către elevi a unor posibile acțiuni pozitive: Iată câteva dintre răspunsurile copiilor: <ul style="list-style-type: none"> ● <i>Voi trimite mesaje ecologice prin care vor cere oamenilor să ocrotească Pământul, casa noastră a tuturor;</i> ● <i>Voi colecta deșeuri și le vor recicla;</i> ● <i>Voi apăra copacii de cei ce le rup crengile sau le crestează cu cuțitul trunchiurile;</i> ● <i>Voi apăra florile de cei ce vor să le rupă sau să le strivească;</i> ● <i>Voi păstra puritatea apelor;</i> ● <i>Voi sădi cu părinții pomi și flori ca lumea să fie o grădină înmiresmată;</i> ● <i>Voi proteja viețuitoarele de cei ce vor să le facă rău;</i> ● <i>Voi ocroti plantele rare.</i>

Unul dintre jocurile la care copiii au participat cu interes a fost jocul ecologic „Secretul”.

<p>Activitatea</p>	<p>JOCUL ECOLOGIC SECRETUL</p>
---------------------------	---------------------------------------

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • Îmbogățirea vocabularului activ cu cuvinte din domeniul ecologic; • Dezvoltarea imaginației creatoare;
Descrierea activității	<p>Copiii au fost anunțați că au sarcina de a observa cu multă atenție drumul de la grădiniță și până acasă și de a alege obiectul cel mai des întâlnit, care poluează strada, grădina, aleea, etc. Obiectul a fost împachetat cu ajutorul părinților și adus la grădiniță. Toate pachetele au fost așezate în mijlocul clasei, iar copiii s-au așezat în cerc și începe jocul. Pe rând, a fost despachetat pachetul “Secret” și l-au analizat.</p> <p>Copiii au purtat discuții libere împărtășind impresii despre locurile unde au mai întâlnit obiectul poluant. Ei au răspuns la întrebări cu caracter deschis: <i>Cine cred ei că îl aruncă? Cum ar putea fi refolosite aceste obiecte? De ce cred ei că unii oameni nu păstrează mediul curat?</i></p>
Efecte formative	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea dorinței copiilor de a ocroti, respecta și proteja natura; • Identificarea de către copii a unor soluții practice. <p>Iată câteva dintre utilitățile pe care le-au găsit copiii din grupul de control obiectelor din pachetul „secret”:</p> <p><i>cutia de conserve:</i> păstrarea cuielor, nasturilor, mâncare pentru pisică, plantare de flori;</p> <p><i>sticla de plastic:</i> miniseră, vază de flori, suport pentru creioane;</p> <p><i>cutia de carton:</i> confecționare de măști, material pentru pictură, depozitarea jucăriilor, cărților, etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Conștientizarea necesității ocrotirii mediului prin realizarea de postere cu mesaje ecologice: <p>Copiii au realizat postere cu mesajele: <i>„Ambalajele se refolosesc”, „Ambalajele ne pot aduce bani”, „Refolosiți orice obiect!”, „Pregătiți răsaduri de primăvară în diferite ambalaje de lactate, de la dulciuri!”</i></p>

Unul dintre conținuturile învățării în cadrul opționalului desfășurat este *Cum trăiesc, se hrănesc, se apără și se adăpostesc animalele din natură.*

Am ales ca activitate *povestirea cu început dat „Ciripel”*.

Activitatea	POVESTIREA CU ÎNCEPUT DAT „CIRIPEL ”
Obiectiv	Stimularea creativității elevilor;
Descrierea activității	<p>Am împărțit cele șase pălării gânditoare copiilor și le-am explicat rolul lor: pălăria albă – <u>informează</u>, pălăria verde – <u>are idei noi</u>, pălăria albastră – <u>clarifică</u>, concluzionează, pălăria galbenă – <u>aduce beneficii</u>, pălăria roșie – <u>spune ce simte</u>, pălăria neagră – <u>identifică greșelile, poate fi negativistă</u>.</p> <p>Am citit copiilor începutul povestirii „<i>Ciripel e un vrăbțoi rotofei, zburlit și lacom. Cât e ziua de mare, stolul de vrăbii în care trăiește Ciripel, se împrăștie pe drum, prin ogrăzi, după hrană. Cum află una dintre vrăbii ceva de mâncare, odată strigă «cirip, cirip!» veniți, frați și surioare, c-am găsit mâncare! Vrăbiile vin și ciugulesc cu plăcere.</i></p> <p><i>E grea iarna pentru vrăbii, mai ales dacă e frig și nu găsesc mâncare. După ce au stat puțin la taifas, vrăbiile s-au hotărât să plece după mâncare.</i></p> <p><i>Ciripel s-a înălțat și el cu stolul, iar când s-a împrăștiat în văzduh după hrană, și-a rotit ochisorii ca bobیțele de ienupăr și căpșorul ca o corcodușă și ... ce credeți c-a văzut?”</i></p> <p>Din acest moment, fiecare echipă s-a pregătit să continue povestea, în funcție de pălăria purtată de colegul echipei.</p> <p>Astfel, Denisa C. , ce purta <i>pălăria albă</i> a relatat: „Ciripel a văzut pe o masă din balcon făină de mălai. El a mâncat-o pe toată pentru că era tare flămând. După ce a mâncat, a rămas puțin pe gânduri.”</p> <p>Beatrice V., purtătoarea <i>pălăriei roșii</i> spune: “Eu simt că Ciripel o să pătească ceva pentru că nu-și cheamă și prietenii. Mai simt că Ciripel va fi mâncat de o pisică.”</p> <p>Ana Maria E., cu <i>pălăria galbenă</i>, relatează: “Eu cred că Ciripel a zburat spre soare și l-a văzut o pasăre. El zboară repede spre stolul lui să nu-l prindă nici o pasăre.”</p>

	<p>Robert N., care a dorit de la început să poarte <i>pălăria neagră</i>, a spus: „Ciripel era lacom și egoist, n-a chemat pe nimeni să mănânce cu el. Dar a venit o cioară mare și neagră să-l mănânce pe el. Nu-i nimic că o să-l chem eu pe tata să-i împuște pe amândoi.”</p> <p>Elena, purtătoarea <i>pălăriei verzi</i>, a spus, zâmbind: „Nu vreau să moară Ciripel. El a vrut să-și cheme prietenii, dar s-a gândit că nu i-ar ajunge făina. Nu i-a chemat în prima zi, dar când a văzut că păsările sunt tot flămânde, le-a chemat.”</p> <p>Marius, cu <i>pălăria albastră</i>, a povestit: “Ciripel a mâncat mălaiul de pe masă, s-a dus apoi la prietenii lui și nu a recunoscut că a găsit mâncare. După câteva zile prietenii l-au văzut că e tot mai gras și l-au urmărit. L-au văzut cum mănâncă singur și o vrabie l-a certat și i-a spus că e o rușine pentru stol și să rămână singur.”</p>
Efecte formative	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea dorinței copiilor de a ocroti, respecta și proteja natura; • Identificarea de către elevi a unor soluții practice.

Metoda R.A.I. a fost percepută de copii ca un joc, datorită utilizării mingii ca mijloc didactic și a faptului că intervine competiția, eliminarea celui care greșește.

Metoda R.A.I. poate fi folosită și pentru verificarea cunoștințelor pe care copiii și le-au dobândit independent. Accentul se pune pe ceea ce s-a învățat și pe ceea ce se învață în continuare prin intermediul creării de întrebări și de răspunsuri.

Activitatea	JOCUL „ARUNCĂ MINGEA”
Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • Verificarea cunoștințelor despre anotimpuri pe care copiii și le-au dobândit până în acel moment; • Stimularea creativității copiilor și a spiritului de competiție;
Descrierea activității	<p>Educatorea amintește regulile jocului. Copiii își aruncă mingea adresând o întrebare despre anotimpuri, cel care primește mingea trebuie să răspundă corect, altfel este eliminat.</p> <p>Iată ce întrebări și-au adresat copiii lotului experimental când am folosit această metodă:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Care sunt lunile anului? • Câte anotimpuri are anul? • Care sunt cele patru anotimpuri? • Câte luni are fiecare anotimp? • Câte luni sunt într-un an? • Ce se întâmplă cu timpul primăvara? • Cu zăpada ce se întâmplă?

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>De ce se topește zăpada?</i> • <i>Ce știi de apariția ghiocelului?</i> • <i>Ce se întâmplă cu pomii?</i> • <i>Ce flori înfloresc primăvara?</i> • <i>Ce munci se efectuează în parcuri?</i> • <i>Ce fac oamenii pe câmp?</i> • <i>Ce fac oamenii în grădini?</i> • <i>Cine se întoarce din țările calde?</i> • <i>Cum ne îmbrăcăm?</i> • <i>Ce sărbătorim la 1 martie?</i> • <i>Ce sărbătorim la 8 martie?</i>
Efecte formative	<ul style="list-style-type: none"> • Exersarea abilităților de comunicare interpersonală a capacităților de a formula întrebări și de a găsi cel mai potrivit răspuns • Încurajarea copiilor mai timizi să participe la activitate;

Când vorbim de educație ecologică vorbim despre cei trei factori esențiali: apă, aer și sol

Un domeniu de cunoaștere foarte apropiat de viața copilului este igiena apei. Copilul trebuie să știe că apa reprezintă un mediu vital datorită multiplelor roluri pe care le îndeplinește. Ei trebuie să mai știe că apa pe care o folosim nu vine așa în starea în care este direct de la sursă, ci ea trece printr-un complex proces de purificare.

De aceea, pentru a menține calitatea apei trebuie să cunoaștem și să respectăm norme de prevenire și combatere a poluării apelor. Trebuie să-i facem pe copii să înțeleagă că poluarea apei înseamnă alterarea calităților fizice, chimice și biologice. În acest sens am desfășurat o serie de activități în care copilul să fie implicat în mod direct :

- observarea unor imagini, planșe, afișe, pliante referitoare la importanța apei în viața omului;
- colecționarea unor ilustrații și confecționarea de albume cu titlul “Apa o parte din viața mea”
- jocuri cu rol: “De-a scafandrii” , “Micii pescari”
- lecturi, imagini, diapozitive, filme , emisiuni TV, despre fenomene naturale (ploaia, furtuna, inundații, incendii naturale etc)
- concurs pe bază de fișe individuale pe tema “Așa da, așa nu!” între grupe din grădiniță sau între grădinițe;
- întâlnire cu specialiști în protecția mediului– prezentare de diapozitive, diafilme, casete video cu fenomene naturale surprinse;
- organizarea unei expoziții în unitate cu lucrări de arte plastice cu tema “Apa, o parte din viața mea”;
- activitate practică de îngrijire a peștilor în acvariu cu tema “Apa, viața lor”;
- convorbire pe bază de ilustrații cu tema “Sănătate cu fructe și legume spălate”;

- activitate practică de îngrijire a colțului naturii din curtea grădiniței “Și ele au nevoie de apă”;
- concurs între grupe cu tema “Apa curată, sănătate de durată” – concurs pe tema poluării apei.

În cadrul unui proiect despre apă am realizat observări cu tema “Apa curată și apa poluată”- în cadrul unei drumeții în zona Timișului, prin activități aplicative “Filtrarea apei”, prin experiențe “Circuitul apei în natură”, activități practice “Alcătuim un terariu”, memorizări “Apa bună, apa rece”, dramatizări “Ploaie pentru apa cea mică”, prin activități matematice (măsurăm cantități de apă cu paharul, sticla etc).

Igiena mediului - atmosfera este un domeniu vast, dar aici ne-am putea axa pe cunoașterea componentelor mediului înconjurător apropiat, ca rezultat al observării și investigării elementelor și fenomenelor din natură (temperatură, umiditate, curenți de aer) și înțelegerea importanței unor fenomene importante în viața planetei și a omului.

La aceste domenii de cunoaștere am organizat activități ca:

- exerciții simple de percepere și înțelegere a importanței unor fenomene naturale în viața omului;
- exerciții de observare directă și dirijată a unor fenomene naturale;
- experiențe practice pentru determinarea importanței unor fenomene naturale în viața omului;
- înregistrarea privitoare la producerea și efectele unor fenomene naturale sub formă de colaje cu ilustrații;
- exerciții de formare a unor comportamente și atitudini adecvate în raport cu natura, având la bază sfaturi și imperative de tipul “convinge-te”;
- joc cu rol “Ce pot face copiii pentru menținerea aerului curat?”;
- exerciții de tipul “gândește-te și răspunde!”- fișe de muncă individuală;
- jocuri: “Baloane de săpun”, “Calendarul naturii” – pentru sesizarea proprietății aerului;
- joc cu rol “Ce fac când sunt singur acasă” – adoptarea unor atitudini și compartamente în cazul unor pericole provocate de fenomene naturale;
- convorbiri pe bază de ilustrații pe tema “Cum cresc mare și voinic?”;
- observarea dirijată a unor ilustrații referitoare la atmosferă, precum și vizionarea unor diapozitive, filme, emisiuni TV, reprezentative în acest sens;
- întâlnire cu un specialist în meteorologie,
- observări: “Aerul poluat din orașul meu”, lectură după imagini “Consecințe ale poluării aerului”, activități practice (“construirea unei giruete” pentru a observa mișcarea aerului), activități artistico-plactice ”Pomul meu, viața mea”, experimente ”Unde se gasește aer?” (în baloane umflate, într-o cărămidă etc)

- jocuri didactice “Așa da, așa nu”, ”Să respirăm sănătos”
- acțiuni de depoluare a aerului în grădinița (aerisirea sălilor, mai puțin zgomot)
- vizita la o firmă de salubritate din oraș și la groapa de gunoi
- excursii în pădure, organizarea unei zile pe săptămână de colectare a deșeurilor poluatoare ale aerului
- povestiri cu început dat “Ce s-ar întâmpla dacă”
- compunerea de sloganuri pe tema protecției aerului,
- realizarea unor portofolii cu afișe, postere, proverbe, poezii, povești create, desene, fotografii realizate pe parcursul activităților desfășurate
- jocuri de mimică și pantomimică “Ai grijă de aerul curat”etc.

Igiena solului este un alt domeniu al educației ecologice unde preșcolarii trebuie să știe că solul reprezintă un factor de mediu esențial în existența și dezvoltarea colectivității umane.

Poluarea solului înseamnă toate acțiunile ce produc dereglarea funcției normale a solului ca suport și mediu de viață manifestat prin intervenția rațională a omului în exploatarea unor elemente sau fenomene din lumea înconjurătoare. În acest sens am organizat activități cum ar fi:

- joc cu rol “Prietenii omului în natură”;
- excursie în locul unde se evidențiază acțiunea asupra mediului;
- realizarea unor albume cu ilustrații evidențiind intervenția omului în natură;
- relatarea unor întâmplări cu urmări pozitive sau negative asupra mediului înconjurător, trăite sau aflate de copil;
- joc cu rol “Copiii pot fi prietenii naturii contribuind la protejarea mediului înconjurător? Cum?”;
- activități practice de amenajare a unor spații naturale, în vederea prevenirii sau eliminării efectelor nedorite ale unor fenomene naturale;
- colecționarea de imagini, jetoane, ilustrații, informații despre unele fenomene ale naturii (apă, foc, vânt, cutremur, alunecări de teren, inundații, în vederea realizării unui album cu tema “Din curiozitățile naturii”;
- joc cu rol “Este întotdeauna natura prietena mea?”.

La acest domeniu de cunoaștere o importanță deosebită pentru preșcolari o are cunoașterea și respectarea regulilor de prevenire a efectelor nedorite, cauzate de unele fenomene naturale asupra unor segmente ale lumii vii și nevie. Exemple în acest sens sunt:

- lecturarea unor povești și legende privitoare la producerea unor fenomene naturale și a efectelor asupra omului;selectarea și învățarea unor proverbe, zicători, texte și poezii referitoare la fenomene naturale (ploaia, ceața, bruma, ninsoarea, etc);

- exerciții și activități practice de justificare a afecțiunii și respectului față de natură, pornind de la situații concrete: “Arde pădurea”, “Să îngrijim parcul de joacă”, “Să îngrijim păsărelele”.

Proiectul cu tema “Solul” a cuprins: observări, convorbiri” Prietenul nostru, Pământul”, memorizări” Ecologiștii”, ”Pământul”, diapozitive și imagini video” Vietuitoarele pământului”, pictura “Planeta veselă. Planeta tristă”, plimbări în natură și în zona industrială a orașului, excursii, vizite, activități gospodărești” Cum plantăm o floare?”, ”Ștergem praful de pe frunze”, ”Îngrijim peștișorii din acvariu”, activități practice – jucării din materiale reciclabile etc

Un alt domeniu de cunoaștere al educației ecologice este cel al habitatului.

HABITATUL este mediul în care omul își petrece cea mai mare parte a existenței sale. Malraux spune: “Un om nu este altceva decât suma actelor sale, a ceea ce a făcut și a ceea ce poate să mai facă”.

Habitatul, fiind considerat mediul în care își petrece majoritatea timpului său, este axat pe locuința și instituțiile publice unde omul își desfășoară activitățile zilnice.

Pentru a contribui la dezvoltarea și menținerea sănătății omului și colectivității, atât locuința cât și instituțiile publice trebuie să îndeplinească niște norme igienico-sanitare. Nerespectarea lor duce la îmbolnavirea individului și a colectivității. În acest sens am organizat o serie de activități cum ar fi:

- convorbiri cu tema “Casa mea, familia mea”;
- joc cu rol “Ce fac când sunt singur acasă?”
- selectarea și învățarea unor proverbe, zicători, texte și poezii referitoare la igiena locuinței “Omul sfințește locul și omul dăruiește!”;
- convorbiri cu tema “Camera mea”;
- joc cu rol “De-a familia”; exerciții de formare a unor comportamente și atitudini adecvate spiritului gospodăresc de păstrare a bunurilor.

Ultimul domeniu de cunoaștere tratat este cel al igienei alimentației.

Copilul trebuie să știe că tot ce folosește pentru alimentația omului trebuie să respecte niște norme igienico-sanitare:

- igiena produsului respectiv;
- termenul de valabilitate al produsului;
- locul de comercializare.

Toate aceste norme trebuie respectate pentru evitarea îmbolnăvirilor individuale și în colectivitate.

Pentru aceasta am desfășurat o serie de activități de unde copilul învață că igiena alimentelor este o condiție importantă în menținerea sănătății cum ar fi:

- convorbire cu tema “Sănătate cu fructe și legume spălate”;

- joc cu rol: “La magazinul de alimente”;
- joc cu rol: “De unde faci cumpărăturile?”;
- vizionarea de diafilme, diapozitive, casete video cu aspecte din viața oamenilor și sublinierea efectelor negative ale alimentelor păstrate necorespunzător;
- întâlnire cu specialiști de la Direcția sanitar – veterinară, vizita la un centru de direcție sanitar – veterinar din piețe.

Referitor la deșeuri, am realizat anumite teme cum ar fi: observări ale deșeurilor în natură, observarea locurilor special amenajate pentru colectarea deșeurilor reciclabile sau refolosibile, vizite la tipografie, prin povestiri ale educatoarei “Baiețelul de hârtie”, lectura “Povestea brazilor și a hârtiei”, povestiri ale copiilor după un șir de ilustrații, memorizări “Orașul meu”, joc didactic “Fiecare deșeu în coșul său”, jocuri de creație “Pe stradă”, “De-a micii ecologiști”, acțiuni practice de colectare și sortare a deșeurilor, activități practice cu materiale refolosibile, prin dansuri tematice “Natura suferă. S.O.S.Natura!”

Temele despre stările de agregare a apei și precipitațiile atmosferice, evidențiază rolul apei în natură și societate.

Convorbirile libere: „De ce trebuie curățați pomii?”

 „Ce s-ar întâmpla dacă n-am avea aer, apă sau lumină?”

 „Cum să îngrijim natura?”

 “Cum sunt pedepsiti cei care o distrug?” sunt întrebări pe care copiii le pun, iar răspunsurile oferite de educatoare sau date de ei arată dorința acestora de a cunoaște obiectele și fenomenele ce se produc în natură și explicarea lor corectă este o pârgie de percepere a legăturii între fenomene și interdependența lor.

Cele mai frumoase activități sunt povestirile create de copii.

Aceste povestiri reprezintă un real suport de verificare a cunoștințelor, a modului în care copiii percep și interpretează realitatea înconjurătoare. Conținutul lor este în concordanță cu gradul de dezvoltare al imaginației și volumului de cunoștințe acumulat.

Natura are nevoie de prieteni. Nu mila de viețuitoare, ci respectul este necesar unei adevărate prietenii cu natura. De aceea este nevoie de o practizare cu întreaga natură, apoi este necesară integrarea armonioasă a noastră, a oamenilor în natură, fără a provoca daune care de multe ori, sunt ireversibile. Natura trebuie ocrotită ca un tot întreg.

Orice copil poate deveni un prieten al naturii, cu condiția să respecte natura. Aceasta înseamnă azi, mai mult ca oricând, să o privească în calitate de adevărat ecolog-cetățean, cu gândul refacerii ei. Uneori cuvintele, expresiile copiilor ni se par “trăsnite”, dar dincolo de partea hazlie, educatorul descoperă modul de gândire original, alimentat de o curiozitate și o imaginație ieșite din comun. Avalanșa de întrebări cum ar fi: “Ce e luna?”, “Ce-i soarele?”, “Cum apar

plantele, oamenii?”, “De ce nu se simte când pământul se învâрте în jurul Soarelui?”, “De ce sunt războaiele?”, “De ce sunt răi oamenii?”, “De ce se ceartă mama cu tata?”, “De ce, de ce, de ce ...”. Din lipsa de timp sau alte motive, adulții se mulțumesc să răspundă în glumă sau să amâne răspunsurile până când vor crește mai mari, ignorând faptul că acum e terenul fertil pentru a semăna sămânța cunoașterii, pentru că acum gândirea e mai creativă, memoria mai plastică, mintea mai iscoditoare.

În munca cu preșcolarii, pentru a te face înțeles trebuie să faci efort, să vezi ce și cât știu sau pot înțelege copiii.

“Dacă vreau să reușesc în a aduce pe cineva la un anumit punct, în primul rând trebuie să văd cum pot să ajung în lumea lui și să încep de acolo”, spunea, în acest sens filozoful danez S.Kierkegaard. Explicațiile formulate trebuie să fie cât mai accesibile cu putință. În marea lor majoritate părinții, bunicii, nu pot, nu au pregătirea necesară și nici timpul pentru a face acest efort. Speranțele lor se îndreaptă spre grădiniță și școală unde trebuie să gasim și timp și răbdare și înțelegere pentru o astfel de inițiere, dezbatere și comunicare. Preșcolarii trebuie să înțeleagă că oriunde se află, atât omul cât și celelalte vietăți au nevoie de condiții esențiale mediului de viață: sol, aer, apă, hrană. Educația ecologică trebuie să ofere perspective reale în restabilirea acelor relații între om și natură care să aibă la bază înțelegerea, cunoșterea și respectarea normelor și legilor sanogenetice.

Lumea care ne înconjoară a fost și mai este o taină. Existența umană s-a schimbat în cursul timpului ca rezultat al curiozității și gândirii omului precum și ca o consecință a nevoii de a-și face din natură un prieten.

Pentru a înțelege, a explica și a formula niște concluzii cu privire la tainele naturii trebuie mai întâi să observi (privind, auzind, mirosind, pipăind, gustând), fie folosind anumite instrumente (lupă, microscop), fie făcând anumite experimente.

Grupul de control – etapa intervenției ameliorative

Copiii din grupa mare B nu au parcurs un opțional de educație ecologică și nu au fost implicați în proiecte de educație ecologică. Acest tip de conținuturi nu au fost implementate în mod organizat și sistematic la grupă, fiind realizate doar rareori referințe la acest domeniu, în mod accidental sau spontan.

3.7.REZULTATE CERCETĂRII

3.7.1. Etapa posttest

În această etapă au fost disponibili pentru a fi testați 18 subiecți din grupul experimental și 18 subiecți din grupul de control, doar lucrările acestor copii fiind în cele din urmă reținute spre a fi analizate statistic. Au fost aplicate aceleași probe ca la etapa de pretest, fiind întrunite aceleași condiții de testare. Grupa de control a manifestat și în această etapă curiozitate în timpul rezolvării sarcinilor, întrebând dacă răspunsurile oferite de ei sunt corecte sau greșite. Am apelat la aceeași metodă de blocare a acestei tendințe ca în faza de pretest.

3.7.2. Rezultatele cercetării.

Distribuții de frecvențe cu rezultatele obținute de preșcolari în faza de pretest

Grupul experimental

PRETEST

Subiectul	Punctaj						Calificativ
	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Total	
1.	3	2	0	2	0,4	7,4	B
2.	3	1,2	0	1,6	0,4	6,2	I
3.	3,5	1,2	0	0	0,4	5,1	S
4.	3	1,6	0	2	0,4	7	B
5.	3	2	0	0,8	0,4	6,2	S
6.	3	2	0	2	0,4	7,4	B
7.	3	1,6	0	1,2	0,4	6,2	S
8.	3	2	0	1,6	0,4	7	B
9.	3	2,4	0	1,2	0,4	7	B
10.	3	2	0,4	1,6	0,8	7,8	B
11.	3	1,6	0,4	1,2	0,8	7	B
12.	2	1,6	0	2	0,4	6	S
13.	3	2,4	0,4	1,6	0,4	7,8	B
14.	3	2	0	2	0,4	7,4	B
15.	3	1,6	0	1,2	0,4	6,2	S
16.	3	2	0	2	0,4	7,4	B
17.	3	2	0	2	0,4	7,4	B
18.	3	2	0,4	2	0,4	7,8	B

Grupul de control

PRETEST

Subiectul	Punctaj						Calificativ
	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Total	
1.	3	2	0	2	0,4	7,4	B
2.	1	1,2	0	1,2	0,8	4,2	I
3.	3	1,6	0	2	0,8	7,4	B
4.	3	1,6	0	2	0,8	7,4	B

5.	2,5	1,2	0	0,8	0,4	4,9	I
6.	3	1,6	0	2	0,8	7,4	B
7.	3	2	0,4	2	0,8	8,2	B
8.	3	1,6	0	1,6	0,4	6,6	S
9.	3	1,6	0,4	2	0,8	7,8	B
10.	3	1,6	0	1,2	0,8	6,6	S
11.	3	1,2	0	2	0,8	7	B
12.	2,5	1,6	0	1,6	0,8	6,5	S
13.	2	1,6	0	1,6	0,4	5,6	I
14.	3	2	0	1,6	0,4	7	B
15.	3	1,6	0	1,6	0,4	6,6	S
16.	3	2	0	2	0,4	7,4	B
17.	3	1,6	0	2	0,4	7	B
18.	3	1,6	0	1,2	0,4	6,2	S

Distribuții de frecvențe cu rezultatele obținute de preșcolari în faza de posttest

Grupul experimental

POSTTEST

Subiectul	Punctaj						Calificativ
	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Total	
1.	4	2,8	0,4	2	0,4	9,6	FB
2.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
3.	4	2	0,4	2	0,8	9,2	FB
4.	4	2	0	2	0,8	8,8	B
5.	4	2,8	0	2	0,8	9,6	FB
6.	3,5	2,8	0,4	2	0,8	9,5	FB
7.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
8.	3,5	2,8	0,4	2	0,4	9,1	FB
9.	3,5	2,8	0	2	0,8	9,1	FB
10.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
11.	3,5	2,8	0,4	2	0,8	9,5	FB
12.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
13.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
14.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
15.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
16.	4	2,8	0,4	2	0,8	10	FB
17.	3,5	2,8	0	2	0,8	9,1	FB
18.	3,5	2,8	0,4	2	0,4	9,1	FB

Grupul de control

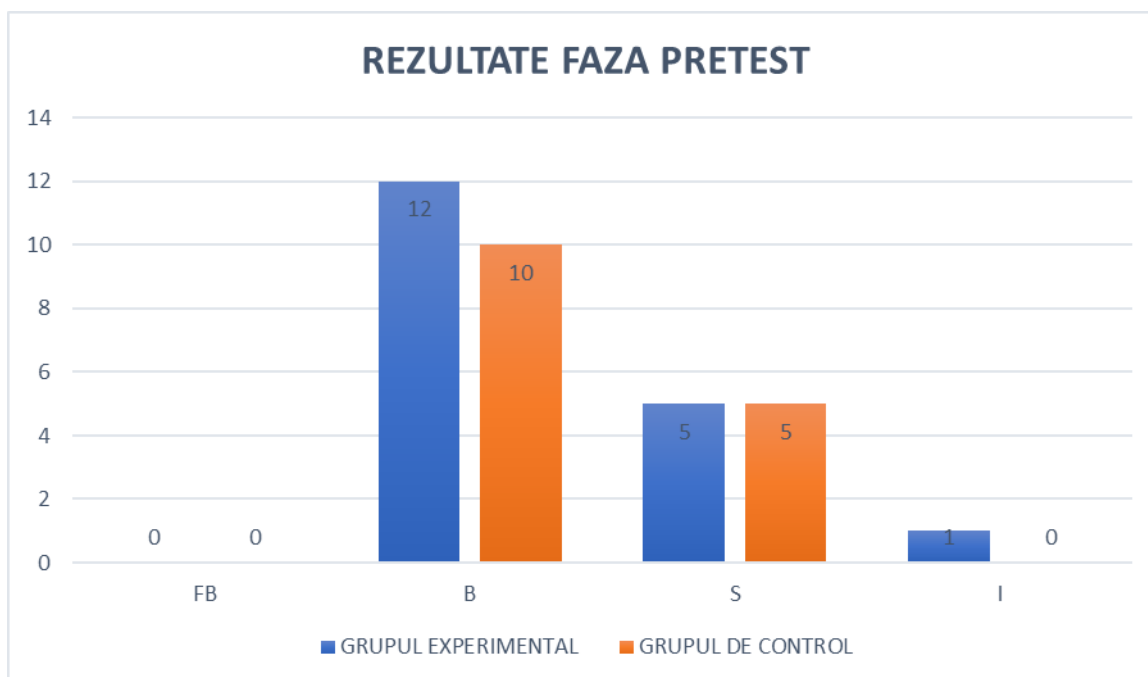
POSTTEST

Subiectul	Punctaj						Calificativ
	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Total	
1.	3	2,8	0	1,6	0,8	8,2	B
2.	3	2,4	0	2	0,8	8,2	B
3.	3	2,4	0,4	2	0,8	8,6	B
4.	3	2,8	0,4	2	0,8	10	FB

5.	3	2,4	0	2	0,8	8,2	B
6.	3	2,8	0	1,6	0,8	8,2	B
7.	3	2,8	0,4	2	0,8	9	FB
8.	3	2,4	0,4	2	0,4	8,2	B
9.	3	2,4	0,4	2	0,8	8,6	B
10.	3	2,8	0,4	1,6	0,4	8,2	B
11.	3	2,4	0	2	0,8	8,2	B
12.	3	2,4	0,4	2	0,8	8,6	B
13.	3	1,6	0	1,6	0,4	7,6	B
14.	3	2,8	0,4	2	0,8	9	B
15.	3	2	0	0,8	0,4	6,2	S
16.	3	1,6	0,4	1,2	0,4	6,6	S
17.	3	2,4	0,4	2	0,4	7,2	B
18.	3	2,8	0,4	2	0,4	8,6	B

3.7.3. Analiza, prelucrarea și interpretarea datelor obținute

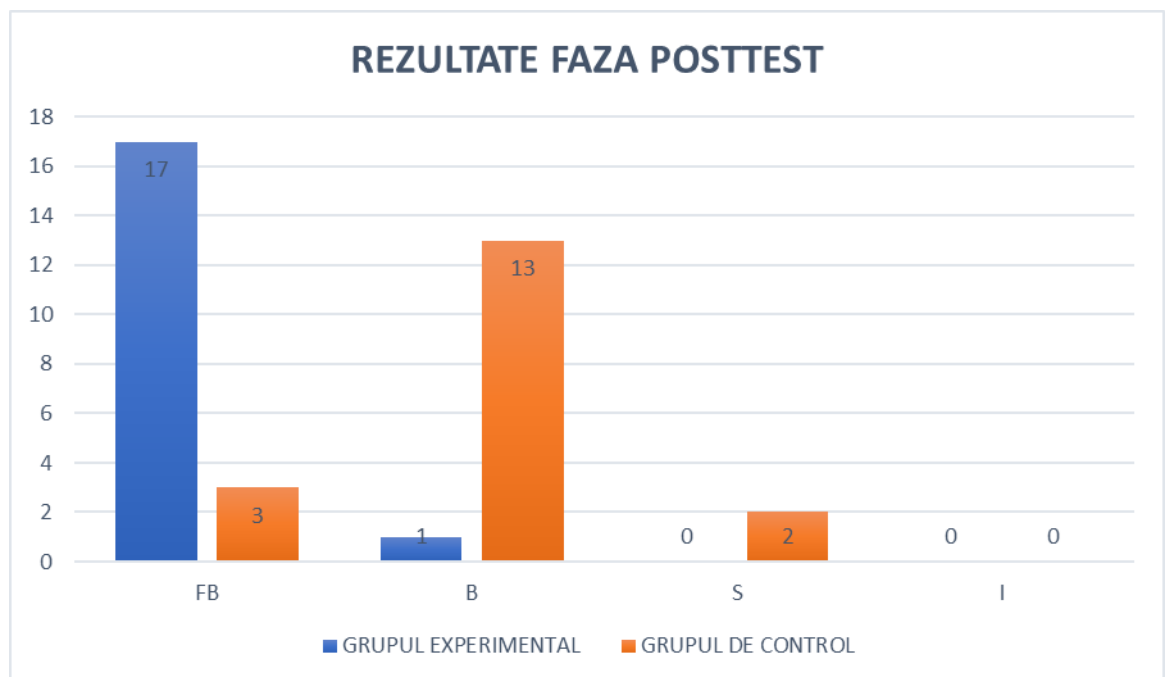
În faza de pretest, la testul de evaluare, calificativele obținute de cele două grupuri prezintă următoarea distribuție

Ambele grupuri au obținut doar calificative de „Bine”, „Suficient” și „Insuficient”. Observăm că nu avem calificative de „Foarte bine”, că în general rezultatele sunt de nivel mediu și slab la ambele grupuri. Acest fapt ne arată că:

- 1. Testul elaborat prezintă o validitate bună**, deoarece măsoară ceea ce își propune să măsoare – conținuturile unei noi educații cu care copiii nu sunt familiarizați. La grupa mijlocie, pe care subiecții au frecventat-o în anul anterior, noțiunile de ecologie sunt foarte rar sau deloc incluse în predare, deoarece copiii sunt mai mici.
- 2. Performanțele celor două grupuri sunt comparabile** la începutul studiului în ceea ce privește variabila dependentă „calitatea discernământului”. Prin urmare, dacă în faza de posttest observăm apariția unor diferențe însemnate între grupuri, acestea vor putea fi puse pe seama manipulării experimentale și nu a procedurii de eșantionare.

În faza de posttest, performanțele exprimate la aceeași probă sunt următoarele:

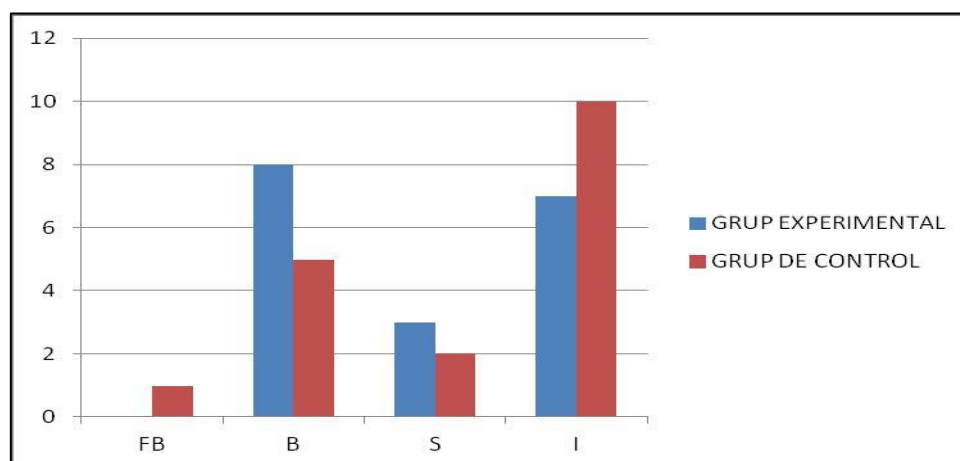
Graficul indică existența unor diferențe între cele două grupuri. Se observă cu claritate progresul grupului de control, fapt ce poate fi explicat prin maturizarea subiecților,

dar mai ales prin influența pe care a avut-o disciplina Cunoașterea mediului, unde le-au fost predate preșcolărilor în mod sistematic noțiuni de ecologie, informații despre viu și neviu, despre ciclul de dezvoltare al plantelor și al animalelor, despre factorii vitali pentru supraviețuire.

Ca urmare a puținelor calificative de „FB” obținute de copiii din grupul de control, putem afirma faptul că subiecții din acest lot prezintă o limitare a achizițiilor și a capacității de discernământ măsurate la ultima probă din etapa finală.

Din cei 18 subiecți, 17 au obținut calificativul „Foarte bine” și unul a rămas la calificativul „Bine”. Putem afirma că grupul experimental a înregistrat un salt maxim. Această evoluție se datorează studierii educației ecologice.

În faza de pretest, la proba practică de desen, calificativele acordate prezintă următoarea distribuție:

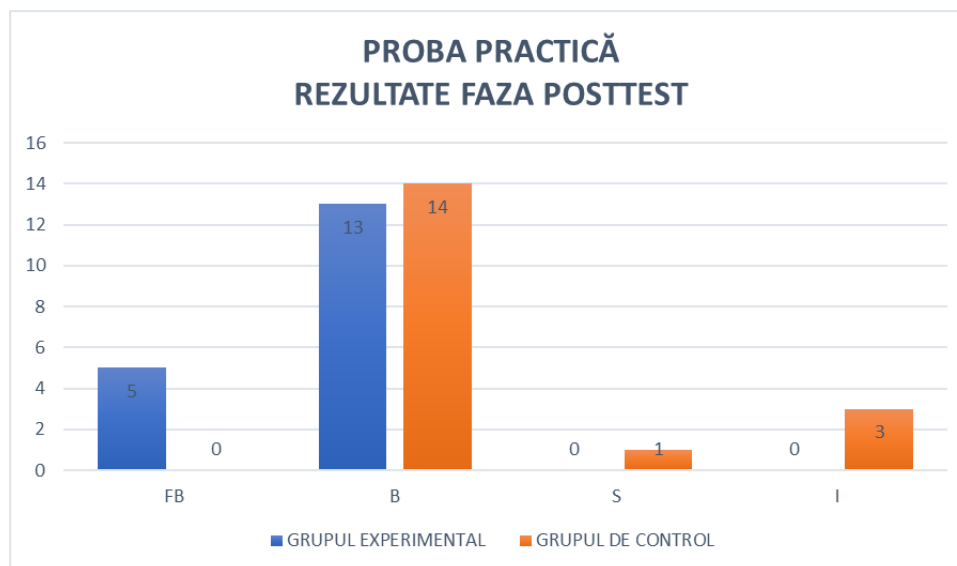

În etapa inițială (faza pretest), subiecții ambelor grupe au avut rezultate comparabile în această etapă, la această probă și se caracterizează printr-un nivel similar al capacității de analiză.

Preșcolarii au obținut la proba practică calificative în general slabe și foarte slabe. Notarea fiind clară, ea având la bază criteriul numărului și corectitudinii elementelor din alcătuirea unei plante. Explicația acestei situații ar putea fi următoarea: capacitatea de exprimare prin desen la începutul grupeii mari nu este pe deplin dezvoltată din cauză că observarea elementelor mediului înconjurător nu este foarte bine structurată.

Copiii ezită foarte mult când sunt puși în situația de a desena ceva anume. Acești factori au contribuit la obținerea unor performanțe foarte mici.

În faza de posttest, desenele copiilor au fost notate astfel:

Rezultatele preșcolarilor din grupul experimental sunt mai bune decât cele ale copiilor din grupul de control. Subiecții din primul grup au avut un contact mult mai frecvent cu animale și plante pentru a le observa în diverse contexte, au participat de asemenea mult mai des la conversații privind descrierea lor, și-au lărgit foarte mult cultura generală.

Totuși, cele două grupe, care au pornit de la niveluri similare de performanță la nivelul acestei variabile dependente, în faza de posttest se caracterizează prin apariția unei schimbări interesante, grupul experimental având o capacitate mult mai bună de elaborare, de analiză a ființelor reprezentate. În plus, ființele pe care au ales să le deseneze au fost mult mai complexe ca alcătuire decât cele alese de subiecții din grupul de control.

Modificările apărute ne permit să deducem că subiecții care au parcurs educația ecologică au avut un fond mult mai bogat de reprezentări din lumea vie, bine consolidate datorită repetițiilor, au putut opera cu criterii și algoritmi mult mai eficienți de rezolvare a sarcinii de analiză date. Am elaborat histogramele itemilor probei scrise și ai celei practice, în ambele faze ale cercetării, pentru a putea vizualiza și compara mult mai subtil valorile înregistrate. Observăm că tendințele descrise mai sus se regăsesc la fiecare item în parte, fapt ce indică clar că a avut loc o influență sistematică asupra tuturor rezultatelor:

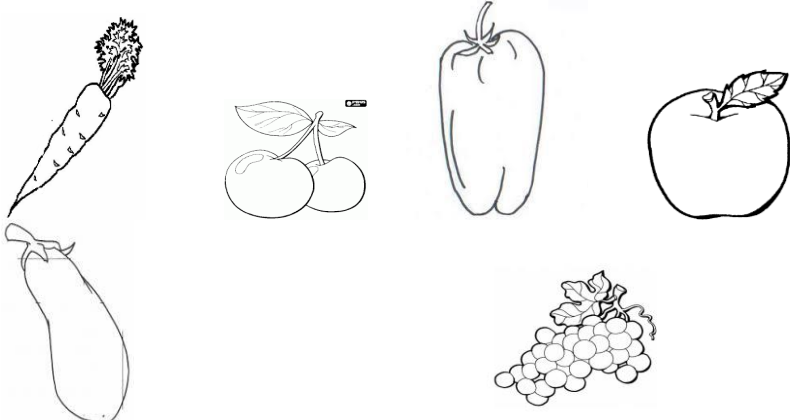
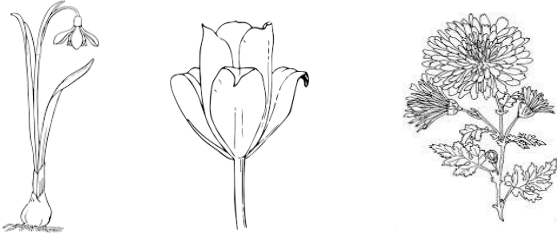
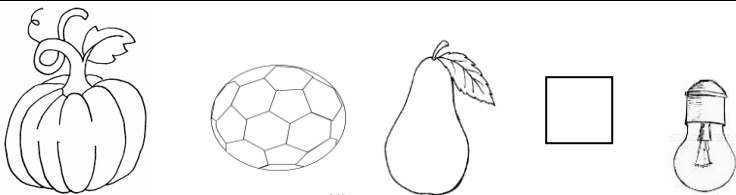
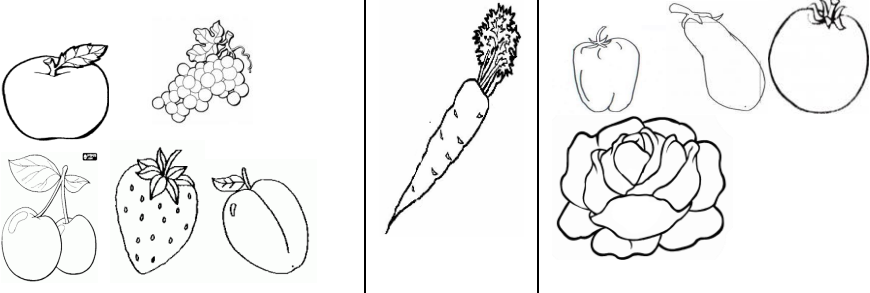
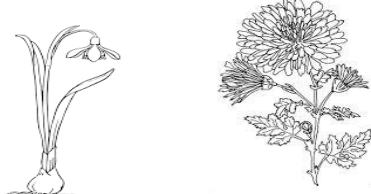
CONCLUZII

Ca urmare a cercetării pedagogice efectuate privind modalitățile interactive de realizare a educației ecologice, am ajuns la următoarele concluzii:

- Particularitățile psihice permit încă de la vârsta preșcolară însușirea unor cunoștințe, deprinderi, capacități, atitudini din sfera educației ecologice;
- Planul de învățământ oferă posibilitatea realizării educației ecologice, dar acest fapt depinde de educatoare, care trebuie să știe cum este mai potrivit pentru grupa la care predă să facă posibilă predarea acestor noțiuni – sub formă de opțional, în cadrul proiectelor tematice sau prin infuzia de mesaje ecologice la nivelul disciplinelor clasice;
- Preșcolarii asimilează mai mult și cu plăcere atunci când participă efectiv la construirea cunoașterii proprii, fiind implicați activ, decât atunci când sunt simpli receptori de informații. Cunoștințele sunt transferabile și în alte contexte decât cele în care au fost însușite;
- Lucrând în grup, treptat, copiii învață că cei care gândesc altfel decât ei au la fel de multă rațiune și responsabilitate ca și ei înșiși;
- Învățarea trebuie să „crească” în mod natural pornind de la ceea ce știe copilul, în direcția descoperirii varietății naturii și a fenomenelor, pe cale experimentală. O învățare eficientă va oferi în fiecare moment posibilitatea copilului să experimenteze, să redescopere natura printr-un contact direct cu aceasta, în care rolul educatoarei este de ghid și de colaborator;
- Dezvoltarea gândirii critice constituie un obiectiv formativ prioritar, care poate fi atins prin folosirea cu precădere a unor strategii activ-participative. Acestea nu trebuie însă să fie rupte de strategiile tradiționale;
- Opționalul îi îndrumă pe copiii să pătrundă tainele naturii, să înțeleagă relațiile dintre fenomene, să-și educe dragostea față de natură, capacitatea de a ocroti și de a respecta mediul, dorința de a contribui la menținerea echilibrului ce se manifestă în natură.

TEST DE EVALUARE INITIALA

GRUPA MARE
CUNOASTEREA MEDIULUI
CAPITOLUL: PLANTE

O	Itemii	Rezolvare	Notare
O ₁	I ₁ - Colorează ardeiul și mărul folosind culoarea potrivită!		1p
O ₂	I ₂ Incercuiește planta care are toate părțile componente!		2p
O ₃	I ₃ Unește cu o linie para cu obiectul cu care seamănă!		1p
O ₄	I ₄ Unește cu o linie morcovul cu grupa din care face parte!		2p
O ₅	I ₅ Trasează linii între elementele comune celor două plante		3 p

Nume